

ТАРИХИЙ ҲУЖЖАТ: ЭНДИ ҲОКИМЛАР ЕР АЖРАТИШ МАСАЛАСИГА АРАЛАША ОЛМАЙДИМИ?

11.

@Xolisnazar

@Xolis_nazar

www.mahalladosh.uz

Mahalla



№ 24

(2006)

2021 йил 12 июнь



ЎЗИМИЗДА РЕСУРС
БЎЛА ТУРИБ,
НЕГА НАРХЛАР
КЕСКИН ОШМОҚДА?

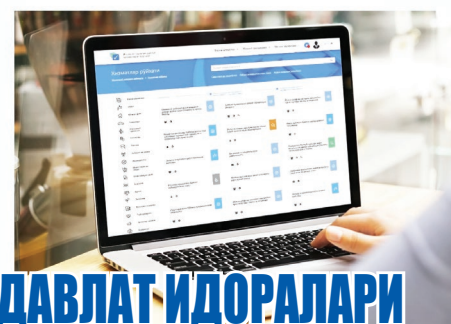
УЙИ «СНОС»ГА
ТУШГАНЛАРГА ЕР
БЕРИЛМАЙДИМИ?

4.



КЕСИЛГАН ДАРАХТЛАР
ЎРНИНИ ҚУРИГАН
КЎЧАТЛАР ЭГАЛЛАЯПТИ

12.



ДАВЛАТ ИДОРАЛАРИ
НЕГА «MY.GOV.UZ»
ҲУЖЖАТИНИ ТАН
ОЛМАЙДИ?

16.

АДВОКАТЛАР НУФУЗИ
НЕГА СЕЗИЛМАЯПТИ?



3.

«ҲОКИМЛИК АРИЗАНГИ ЁЗ,
ДЕБ БОСИМ ҚИЛЯПТИ»



12.

СЎКИНМАСДАН
ГАПИРА ОЛАСИЗМИ,
ВАТАНДОШ?



21.

«ПРЕЗИДЕНТ КУТУБХОНАСИ»

КИТОБГА МУНОСАБАТИМИЗНИ ЎЗГАРТИРАДИ

Бугунги кунда моддий нуқтаи назардан энг қадрсиз маҳсулот — китоблар, десак янглишмаган бўламиз. Биз яшаётган замонда бу маҳсулотнинг харидорлари жуда кам. Жамиятимизда маънавий муаммоларнинг кўпайиб кетаётгани сабаби ҳам шундан.

Ҳа, одамларимиз китоб мутолаасидан узоклашганига анча бўлган. Бу ҳодиса эса айни кунларда энг юқори нуқтасига чиққани шубҳасиз. Шундай вазиятда Тошкент шаҳридаги Миллий боғ ҳудудида уч қаватли «Президент кутубхонаси» қурилиши режалаштирилгани улкан воқеа бўлди. Бу янгиликнинг аҳамиятини тушуниш учун яқин тарихни эслаш керак бўлади.

Шундай вақтлар бўлдики, кутубхоналарга душман сифатида қараш айрим раҳбарлар тушунчасида ҳоким бўлди. Гўёки у ерда жуда қўрқинчли нарсаяширинган, яъни эски тузум мафкурасини тарғиб этувчи адабиётлар жой олган. Натижада мамлакат бўйлаб ўша пайтдаги жамоа ҳўжаликларида фаолият кўрсатувчи



оддий қишлоқ одамлари фойдаланадиган барча кутубхоналар тугатилди.

Ҳолбуки, ушбу зиё масканларида жаҳон ва миллий адабиётимиз дурдоналари, қанчадан-қанча маънавиятимиз учун фойдали бўлган асарлар жамланган эди. Бор нарсани ўз қўлимиз билан йўқотдик, одамларни китобсиз қолдирдик. Шугина эмас. Туман кутубхоналари ҳам қаровсиз қолдирилди, китоб дўконлари маиший маҳсулотлар сотиладиган савдо объектларига айлантирилди.

Қилгуликни қилиб бўлгач, халқимиз китоб ўқимаяпти, деб айбни элдошларимиздан қидирдик. Кейинчалик эса «кутубхона» деган сўзни ҳам йўқ қилиб, «ахборот ресурси маркази» атамасини кашф этдик.

Ўн йилча муқаддам пойтахтимизда Миллий кутубхонанинг янги биноси қад ростлаганди. Ўша пайтлари муҳташам бино ёнидан таксида ўтиб кетаётганимизда, ҳайдовчининг айтган бир гапи ёдимда қолган. У бизга «Бу қандай бино?» деб савол берган ва жавобимизни эшитиб: «Унга

сарфланган маблағ ҳеч қачон қайтмайди ва бундай масканларни қуриш иқтисодий жиҳатдан хатолик», дея билағонлик қилганди. Бу воқеа, таъбир жоиз бўлса, жамиятнинг китобга, маънавиятга муносабатини ифодалаганди, десам хато бўлмайди.

Мақсадимиз кечаги кунимизнинг хатоларини санаш эмас, балки улардан тўғри хулоса чиқариш, бу камчиликларни тўғрилаш ва қайта такрорламасликка чорлашдир.

Хўш, Миллий кутубхонамиз бўлгани ҳолда, «Президент

кутубхонаси»га қандай эҳтиёж бор эди, дейишингиз мумкин. Бу саволга «зиё масканлари қанча кўп бўлса, шунча яхши-да», десак юзаки жавоб берган бўламиз. Зотан, бу жавоб ҳам хато эмас.

Гап унга «Президент кутубхонаси» дея урғу берилишида. Зора, бундан жойлардаги маҳаллий раҳбарлар ҳам ўрнат олиб, ўз ҳудудларида замонавий талабларга жавоб берадиган, бой китоб фондига эга кутубхоналар ташкил этишга бош-қош бўлишса.

Яна бир гап. «Президент мактаби» дея аталадиган таълим масканларининг салоҳиятидан хабаримиз бор. Шу маънода «Президент кутубхонаси» деган ном ҳам кутубхоналарга ёндашувни ўзгартирса ажабмас.

Тўлқин ШЕРНАЕВ.

БўЛАРКАН-КУ

ТИББИЁТНИ АХБОРОТЛАШТИРИШ БОШЛАНДИ

Хабарингиз бўлса, «Mahalla» газетасининг шу йил 5 июн (23-сони) да «Тиббиёт қачон ахборотлаштирилади?» сарлавҳали мақола чоп этилган эди.

Унда айни йўналишдаги муаммолар ва уларнинг ечими бўйича таклифлар билдирилганди. **Кўни кеча Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан юқоридаги вазифалар ижроси бўйича маълумот берилди.**

Қувонарлиси, 2021 йил 1 июндан бошлаб ҳудудий соғлиқни сақлаш бошқармалари тузилмаларига амалдаги штат бирликлари доирасида бошлиқнинг рақамлаштириш ва давлат-хусусий шерик-

лик бўйича ўринбосари лавозими жорий қилинмоқда.

Ҳар бир оилавий шифокор пункти, оилавий поликлиника ҳамда туман (шаҳар) кўп тармоқли марказий поликлиникасида электрон тизим билан ишлайдиган бир нафардан ИТ оператор – ҳамшира лавозими киритилади. Уларнинг компьютер саводхонлигини ошириш бўйича бепул ўқув машғулоти ташкил этилади.

ИТ оператор – ҳамшира лавозимининг киритилиши соҳани рақамлаштиришда алоҳида аҳамият касб этади. Ҳар бир фуқаронинг электрон маълумотлар базаси ташкил қилиниб, шу асосда иш олиб борилади. Бугунги кунда тиббиёт ходимларининг кўп вақтлари қоғозбозликка,

ортиқча ҳужжатларни тўлдирishга кетадиган бўлса, рақамлаштириш орқали тиббиёт ходимлари беморларга кўпроқ вақт ажратиши таъминланади.

Давлат тиббиёт муассасаларини 2021-2023 йилларда замонавий компьютер жиҳозлари билан таъминлаш режасига мувофиқ, 2021 йил якунига қадар давлат тиббиёт муассасалари учун 17 минг 400 та замонавий компьютер жиҳозлари харид қилинади. Ушбу компьютерлар оилавий шифокор пунктлари, оилавий поликлиникалар ва туман (шаҳар) кўп тармоқли марказий поликлиникаларига берилади.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги ўринбосари Абдулла Азизовнинг сўзларига кўра, тиб-

биётда рақамлаштириш – тиббий маълумотлар базасини шакллантириш, бу орқали беморга қўйиладиган ташхиснинг тўғрилигини кафолатлаш, ушбу маълумотларга асосланиб, яъни сунъий интеллект орқали диагноз қўйиш каби имкониятларни яратади.

— Австрия, Англия, Эстония каби Европа давлатлари бу ишга ҳот учун 10 йилдан кўп вақт сарфлаган. Аммо бизда бунча муддат йўқ, — **дейди А.Азизов.** — Шу сабабли жараёни янада тезлаштириш йўллари қидиришимиз. Рақамлаштириш беморда ҳам, шифокорда ҳам масъулият, жавобгарликни биринчи ўринга чиқаради. Ўзбекистонда эса 12 варақли дафтар биз-

нинг касаллик тарихини ҳисобланади. Ҳеч қандай жавобгарлик йўқ. Исталган одам, исталганча антибиотик олиши мумкин. Ривожланган давлатларда бу фақат шифокор рецепти билангина олинади.

Бу тизим фақат қайсидир ҳудуд учун жорий қилинмайди. Бутун республика бўйлаб йўлга қўйилади. **Масалан,** «Электрон шифохона» платформаси Тошкентда ишлаб, Қорақалпоғистонда ишламаса, барча ҳаракатларимиз бефойда. Ҳаммаси қоғозда қолаверади. Эски тизим, нотўғри ташхиллаш амалда қолаверади. Шунинг учун барча вилоятларни бир хилда қамраб олиш мақсад қилинган.

Хайрулло АБДУРАҲМОНОВ.



Жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш учун унда ҳуқуқ посбонларининг роли аҳамиятлидир. Бундай жамиятда эса, албатта, адвокатура хизматиға эҳтиёж ҳар доим бор.

АДВОКАТЛАР НУФУЗИ НЕГА СЕЗИЛМАЯПТИ?

Охирги икки йилда адвокатура институти мустақиллигини таъминлаш ва унинг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишдаги ролини ошириш бўйича бир қатор ислохотлар амалга оширилди. Хусусан, адвокатлик фаолиятини лицензиялаш жараёни енгиллашди, лицензияни тўхтатиш ва бекор қилиш фақат суд томонидан амалга оширилиши белгиланди, уларга солиқ юки икки баробар камайтирилди, ҳимоя остидаги шахслар билан учрашув ва суд-тергов идораларига кириб чиқиш енгиллаштирилди. Аммо негадир адвокатларнинг нуфузи ҳамон кўринганича йўқ.

Муаммо нимада? Ўзбекистонда адвокатлар ҳуқуқларини таъминлаш бўйича муаммолар мавжуд. Бунинг инкор қилиб бўлмайди. Айниқса, бу жараён тергов органлари биноларига кириш жараёнларида жуда

сезилади.

Тўғри, бугунги кунда суд биноларига мобил телефонлар ёки компьютерлар билан кириш чекловлари олиб ташланган, суд органларига эркин кириб чиқишлари мумкин. Лекин тергов органларига кириб чиқишда бу борада муаммолар ҳамон кузатилади. Бу эса адвокатлик фаолиятидаги энг катта тўсиқдир.

Кейинги масала, кадрлар танқислиги ва сифати масаласига эътибор қаратиш керак. Бизда асосан 50 ёшдан ошган, олдинлари прокуратурада, судда ёки терговда ишлаганлар адвокатлик қилади. Адвокат бўламан деб таълим олаётган ёшларни учратиш амримаҳол. Мамлакатимизда бугунги кунда 4 минг атрофида адвокат фаолият юритиши, яъни аҳоли жон бошига ҳисоблаганда 8,5 минг кишига ўртача 1 та адвокат тўғри келиши, уларнинг



ҳам 43 фоизи (1 минг 733 нафари) Тошкент шаҳрида иш олиб бориши, Самарқанд, Андижон, Термиз, Нукус, Миришкор, Зафаробод, Узун каби 20 та туманда бирорта ҳам адвокатлик фирмаси рўйхатдан ўтмагани вазиятнинг қанчалик мураккаблигини кўрсатади.

Энг оғриқли нуқталаридан бири — «чўнтак адвокатлари»га дахлдор. Давлат томонидан тақдим этилган адвокатларни танлашнинг очиқ-ошкора тартиби йўқлиги боис айрим терговчилар ўзига таниш адвокатларни чақириб, айбланувчига таъсир ўтказиш ҳоллари учраб

туради. Мисол учун, Тошкент шаҳрида ўтган йили давлат томонидан адвокатларга 7 миллиард сўмдан зиёд маблағ ажратилган бўлса, ушбу маблағнинг тенг ярми 20 та адвокатлик фирмасига берилган, ҳолбуки пойтахтда 746 та фирма мавжуд.

Нима қилиш керак? Адвокатура ривожланиши учун аввало судлар чинакам мустақил бўлиши керак. Адвокатларни ҳимоялаш учун Адвокатлар палатасида ваколатлар етарли эмас. Палата 2009 йилдан бери фаолият юритиб келади. Палатада ишлайдиганларнинг ҳаммаси ўзлари адвокат

ҳисобланади. Уларнинг қўшимча ижтимоий ҳимояси таъминланмайди. Уларга катта ваколатлар берилмаган. Палата агарда адвокатга нисбатан бўлаётган бирор ноқонуний хатти-ҳаракатни билса, бартараф этишни сўраб ваколатли органга хат ёки ариза билан мурожаат қилиши мумкин халос.

Адвокатга нисбатан жиноят иши юритиладиган бўлса, бундай шароитда Адвокатлар палатасининг ишда алоҳида иштирок этиши процессуал қонунчилик билан мустаҳкамланмаган. Яъни палата ўз адвокатларининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш учун етарли ҳуқуқ ва ваколатларга эга эмас. Демак, адвокатларни ҳам ҳимоя қиладиган қандайдир ваколат бўлиши муҳим.

Яна бир гап. Авваломбор вазирликларга давлат ҳисобидан юридик ёрдам кўрсатадиган адвокатларни электрон

танлаш тизимини ишга тушириш керак. Ҳозирда пойтахтда эксперимент тариқасида жорий этилмоқда. Бунда, албатта, хорижий тажрибаларни ҳам ўрганиш фойдадан холи бўлмайди. Чунки хорижда адвокатларнинг нуфузи бизникидан тубдан фарқ қилади. Чунки у ерда адвокатлар ишни ютиб чиқиш керак деган мақсадни олдиға қўйишган. Бизда эса на рақобат бор, на иш унуми. Рақобатли иш механизмининг ташкил этиш муҳим. Мижоз адвокат изламасин, адвокатлар мижозга талашсагина соҳада қандайдир ўзгаришни кўриш мумкин. Шундагина адвокатлар ўртасида рақобат ҳамда фаолиятда унум бўлиши мумкин. Мижознинг сарфлайдиган пули ҳам, вақти ҳам тежаб қилиниши тайин. Бунинг учун эса соҳага ўзгартиришлар киритилиши керак.

НИЛУФАР

МУЛОҲАЗА

СИФАТСИЗ ЙЎЛЛАРГА КИМ МАСЪУЛ?

Бугун республикадаги аксар ҳудудларда сифатсиз йўлларга дуч келамиз. Табиийки, бунда Ўзбекистон автомобил йўллари қўмитаси («Ўзавтойўл»)ни айблаймиз. Истеъмомли сифатида, албатта, бунга ҳақлимиз. Аммо аслида муаммо ечимига масъул «Ўзавтойўл»ми?



Бу саволга жавобни Президентимизнинг 2019 йил 9 декабрдаги «Ўзбекистон Республикаси йўл ҳўжалиги тизимини чуқур ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонидан топиш мумкин.

Унда айтилишича, умумий фойдаланиш-

даги автомобиль йўлларида чиндан Қўмита жавобгар. Шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктлари кўчалари, ҳўжаликлараро қишлоқ автомобиль йўллари — маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, ҳўжалик автомобиль йўллари тегишли ташкилотлар ва жисмоний шахслар

ихтиёрида бўлади.

Умумий фойдаланишдаги автомобиль йўлларида эксплуатация ишлари Қўмита томонидан, шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктлари кўчаларида, ҳўжаликлараро қишлоқ автомобиль йўлларида — маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, ташкилотлар ва жисмоний шахсларга тегишли бўлган ҳўжалик автомобиль йўлларида — уларнинг ўзи томонидан амалга оширилади.

Гувоҳ бўлганингиздек, умумий йўллар, яъни катта трассалар, узоқ йўлларга бемалол қўмитани саволга тутсак бўлади. **Мисол учун,** «Тошкент-Қўқон», «Тошкент-Самарқанд»,

«Қарши-Самарқанд» янги йўли, «Тошкент-Оҳангарон», Сурхондарёга кетиш йўллари солиштирсак, аввалгидан анча яхшиланишини кўриш мумкин. **Аммо афсуски,** вилоятлардаги қишлоқ ва маҳалла йўллари абгор. Лекин бунга маҳаллий ҳокимликлар масъул бўлса-да, «Ўзавтойўл» айбдор бўлиб қолмоқда.

Маълумки, истеъмомчилар автомобилга эгалик учун йиллик йиғим тўлайди. Ва аксарият ҳолларда мана шу йиғим пулларининг ҳисоби ҳам «Ўзавтойўл»дан сўралади. Ваҳоланки, қонунга кўра, автомобилга эгалик учун йиллик йиғим туман(шаҳар)нинг тегишли бюджетларига

йўналтирилади ҳамда ушбу туман(шаҳар)нинг минтақавий йўлларидаги таъмирлаш ва эксплуатация ишлари учун мақсадли сарфланади. Бир сўз билан айтганда, йиғиладиган пуллар маҳаллий ҳокимиятлар бюджетига тушади.

Лекин негадир кейинги пайтда барча йўллар учун бир қўмитани айблаш урфга кирмоқда. Хулоса қилиб айтганда, муаммонинг ечимини топишда унга масъулларни аниқлаб олишимиз керак. Акс ҳолда кўзимиз яхши кўрмаётгани учун окулистга эмас, стоматологга мурожаат қилгандек бўлиб қоламиз.

Хайрулло
АБДУРАҲМОНОВ.

УЙИ «СНОС»ГА ТУШГАНЛАРГА ЕР БЕРИЛМАЙДИМИ?

Юртимиз бўйлаб бунёдкорлик ишлари авжида. Аммо унинг ортидан «снос» можароси ва тушунмовчиликлар келиб чиқаётгани ҳам бор гап. Фуқаролар орасида «снос»га тушган мулк учун тўланаётган компенсация бузилаётган мулкнинг қийматига нисбатан камлиги ҳақида гап-сўзлар тарқалмоқда. «Снос»лар ортидаги машмашалар деярли ҳамма ҳудудда бўлаётир.



Муаммо нимада?

«Снос»га тушган уйларнинг нархи қандай баҳоланиши ҳақида кўпчилик тушунчага эга эмас. Баъзилар ер, баъзилар пул ва баъзилар уй талаб қилишмоқда. Тўғри, йиллар давомида оиласи билан яшаган, ўзининг кичик ватанидан айрилиш ҳар бир инсон учун мушкул, албатта. Натижада турли хил кўнгилсизликлар, ҳаттоки, судларгача мурожаат қилишга мажбур бўлган фуқаролар ҳам йўқ эмас. Уйи, дўкони ёки қандайдир биноси бузилаётган фуқаро ва уни бузаётган мутасаддилар қай тартибда иш олиб боришини билмаслиги

ҳам масалани чигаллаштириб юбораётгани бор гап.

Нима қилиш керак? Албатта, бундай вазиятда ҳар қандай фуқарони рози қилиб, сўнгра уйдан чиқариш мақсадга мувофиқ бўлади. Бунда ўша ҳудуд мутасаддиларининг жараёни низосиз олиб борилишида ўрни катта.

«Снос»га тушган уйлар аслида қандай нархланади?

«Бозорда талаб ва таклиф бўлади. Барча бозор тизимига қарайдиган бўлсак, товар ҳар доим ҳам сотувчи томонидан таклиф қилинган нархда сотилмайди. Бозорда муайян пайтда нарх кўтарилади ва пасая-

ди. Бирор шахс [ўз мулкини] бошқача қийматда деб ўйлаши билан бозорда у нархда ҳеч ким сотиб олмаслиги мумкин-ку. Сиз мулкнингизга нарх қўйишингиз мумкин. Айтайлик, 500 млн. ёки 1 млрд. сўм, бу сизнинг ҳуқуқингиз. Лекин уни шу нархда кимдир сотиб оладими? Қачонки, ўша нархда сотиб олинса, бозор қиймати пайдо бўлади. Яъни қўйилган нархда мулк сотиб олинмагунча, у бозор қиймати бўлмайди. Масалан, йирик нарх қўйдингиз, сотилмагандан кейин, албатта, нархни туширасиз. Мулкнингизга харидор чиқиб, у сиз айтган нархга сотиб олиш учун рози бўлса ва олди-сотди амалга оширилса, шундан кейингина бозор қиймати пайдо бўлади», — дейди Адлия вазирлиги бошқарма бошлиғи Нодир Тиллаев.

Демак, кўчмас мулкни баҳолашнинг ўзига яраша усуллари бор. Яъни бир қанча бандлардан

иборат солиштириш услубияти мавжуд. Масалан, муайян бир жойда бозор қиймати шаклланмаган бўлса, аммо ўша ерга яқинроқ жойда шаклланган бозор қиймати мавжуд бўлса, бундай ҳолда мулкларни солиштириш орқали унинг қиймати ҳосил қилинади. Сарфланган маблағ орқали ҳам кўчмас мулкнинг бозор қийматини чиқариш мумкин. Шундай ҳудудлар борки, у ерда бозор қиймати шаклланмаган, уйларнинг олди-сотдиси амалга оширилмаган бўлиши мумкин. Бозор қиймати билан солиштириш йўли орқали нархни белгилаш имкони бўлмаган пайтда сарфланган харажатларни ҳисоблаш натижасида кўчмас мулкнинг баҳоси чиқарилади. Содда қилиб айтганда, нечта ғишт ишлатилган, «фундамент»га қанча цемент кетган, қанча арматура, қанча тош ишлатилган ва бугун уларнинг бозордаги нархи қанчалиги ҳи-

соблаб чиқилади. Бу эса фуқаронинг ўйлаган нархидан паст бўлиши ҳам, юқори бўлиши ҳам мумкин. Шулар асосида нарх белгиланади. Шу асосида «снос»га тушган уй учун тўлов қилиб берилади.

Яна бир гап.

Адлия вазирлигининг маълумотига кўра, уйи бузилишга тушган фуқароларга ер ажратиш вақтида кўплаб қонунбузилиш ҳолатлари кузатилган. Таъкидланишича, уйи бузилмаган фуқаролар ҳам ер олиш ҳаракатида бўлган. Яъни уйим бузилди, деб ер оляпти. Мана шу вазиятда жуда катта суиистеъмоллик бор. Шу боис уйи «снос»га тушган фуқароларга ер бериш масаласида шундай бир тартиб ўрнатиляптики, уйининг ўрнига ер эмас, ер сотиб олиш учун етадиган пул берилиши йўлга қўйилиши мумкин.

**Нилуфар
ЮНУСОВА.**

ИЧКИ МИГРАЦИЯ

ИНФРАСТРУКТУРА ИШСИЗЛИКНИ КАМАЙТИРИШГА КЎМАК БЕРАДИ

Ўзбеклар мажбур бўлмаса, ҳеч қачон туғилган жойини ташлаб яшаш учун бошқа ёқларга кетмайди. Сир эмас, ҳозир шу ҳодиса рўй бермоқда.

Ишсизлик туфайли одамлар пул топиш мақсадида чет давлатларга кетяпти. Фақат бундан пойтахт аҳолиси мустасно. Чунки мамлакатдаги пул айланмасининг катта қисми марказий шахримизга тўғри келади, шунга яраша бу ерда иш жойлари кўп. Вилоятларда яшовчи аҳолининг Тошкентга интилиши сабаби ҳам шунда.

Яқингача бу оқимни тўсиш учун прописка тизими ишларди. Шунга қарамай, «пропискисиз»лар яшириниб, қочиб-пусиб бўлса-да тирикчилигини қилиб юраверишди.

Айтмоқчи бўлгани-

миз, нега барча имкониятлар марказда тўпланган-у, чекка ҳудудларда пул топиш, инфраструктура учун шароит яратилмаган? Тўғри, жаҳон тажрибасида ҳам саноат инқилоби туфайли меғашаҳарлар вужудга келгани ва улар кўплаб иқтисодий тармоқларни ўзида жамлагани ҳақиқат. Шунга қарамай, биздаги ҳолатни мазкур жараён билан оқлаш ноўрин. Бошқача айтганда, ички миграция оқими бир томонга йўналгани иқтисодий муҳитнинг мўътадиллигидан дарак бермайди.

Экспертларнинг фикрича, 12 та ҳудуд-

дан фақат Тошкентга ишчиларнинг келиши таклифнинг меъёридан ошишига ва меҳнатга ҳақ тўлашнинг бошқа истеъмол товарларига нисбатан коррекциясининг бузилишига сабаб бўлади. Натижада, аҳоли орасида иқтисодий ва ижтимоий нотенглик келиб чиқади.

Вилоятлар аҳолисининг пойтахтга интилиши сабаби фақат ишсизлик эмас, қишлоқ жойларда инфраструктуранинг йўқлиги ҳам. Маълумки, ўзига тўқ одамлар яшаш учун етарли шароитлар мавжуд жойни танлашади. Шу сабаб билан ҳам Тошкентга кўчиб келиб

яшовчилар кўрсаткичи ошган.

Бу борада Иккинчи жаҳон урушидан кейин Японияда синовдан ўтган тажриба мавжуд. Ҳудудларда давлат томонидан инфраструктуралар шакллантирилган, холос. Қолганини иқтисодиётнинг ўзи тартибга келтирган.

Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, вилоятларда ҳам пойтахт билан рақобатлаша оладиган инфраструктурани (иссиқ сув, совуқ сув, электр ва газ таъминоти, транспорт тизими, тиббий хизмат, ўрта ва олий таълим) вужудга келтиришга тўғри келади.

Натижада инвестиция киритиш имконига эга қатлам вилоятларга тақсимланади. Бу эса чекка ҳудудларда иш ўринлари шаклланиши ва ишчиларнинг бир қисми вилоятларда ишга ёлланишига олиб келади. Оқибатда меҳнат бозорида таклифнинг камайиш ҳолати кузатилиб, унинг қийматини оширади. Зотан, соҳаларда табиий равишда диверсификациялаш юз бериши иқтисодиётда кенг қўламли пул айланишининг бошланиши билан боғлиқдир.

**Илғор ЗАМОНОВ,
блогер.**

ЭНДИ ҲАР КИМ ЎЗ ҚИЗИҚИШИ БЎЙИЧА ХУНАР ЎРГАНИБ, ТАДБИРКОР БЎЛИШИ МУМКИН

Мен ўқиган мактаб-да меҳнат ва жисмоний тарбия дарслари фақат футбол ўйини билан ўтарди. На меҳнат хонаси бор эди, на спорт зали. Шу боис бирор ҳунар ўрганмаганмиз, спорт билан ҳам мунтазам шуғулланмаганмиз.



Биздан кейинги авлод эса 9-синфдан кейинги таълимни касб-ҳунар коллежларида давом эттиришди.

Мақсад, номлаши тўғри бўлдию лекин ўқитиш методида янглишдик. Таълим йўналишлари ҳудудлар кесимидан келиб-чиқиб танланмади. Касб-ҳунарни ҳам пухта эгаллаган ёшларни учратмадим. Натижада фермер, агроном, қурувчи, чилангар, автосервис хизматлари, маиший техникаларга хизмат кўрсатиш каби соҳалар тизимида кадрлар танқислиги юзага келди. Коллеж битирувчиларининг аксарияти эса ўз йўналишини

тополмагач, Россияга йўл олди. Баъзилари эса иложсизликдан тушунса-тушунмасида фермер, қурувчига айланди. Натижаси эса ўзингизга маълум...

Куни кеча Президентимиз ана шундай оғриқли муаммоларни ҳал этиш мақсадида «Ишчи касблар бўйича кадрларни тайёрлаш тизими янада тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорни имзолади. Эндликда ушбу қарор асосида Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги тизимида қўшимча равишда **28 та касб-ҳунарга ўқитиш марказлари**

ташkil этилади.

Қувонарлиси, маҳалланинг ишсиз аҳолиси ҳам эътибордан четда қолмаяпти. **864 та фуқаролар йиғинида** тикувчилик, ошпазлик-қандолатчилик, эркаклар ва аёллар сартарошлиги, компьютер саводхонлиги, бухгалтерия ва тадбиркорлик асослари бўйича маҳалла аҳолисини касб-ҳунарга ўқитиш масканлари йўлга қўйилади. Вазирлик ва идоралар тасаруфида бўлган 18 та профессионал таълим муассасаларида эса Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигининг қисқа муддатли касб-ҳунарга, хорижий тилларга

ва тадбиркорлик кўникмаларига ўқитиш курслари ташkil этилади.

Бундан ташқари, балиқчилик, қуёнчилик, паррандачилик, асаларичилик, мева-сабзавотчилик, узумчилик, тикувчилик, ҳунаромандчилик соҳаларида кооперативлар ташkil этилади. **2022 йил 1 январга** қадар ҳар бир туман (шаҳар) секторида камида биттадан кооперативлар ишга туширилади. Кооперативларга аъзо бўлган ҳар бир иш билан банд бўлмаган фуқаро учун БҲМнинг 15 бара-варигача субсидия ажратилади.

Энг муҳими, умумий ўрта таълим муассасаларининг **9–11-синф ўқувчиларини** асосий таълим жараёнидан бўш бўлган вақтларида касб-ҳунарга ўқитиш тартиби жорий қилинади.

Шунингдек, «ТУМО» креатив технологиялар марказининг Тошкент шаҳридаги филиали ташkil этилди. 2022 йил 1 мартгача Филиалда ёшларни

веб-ишланмалар, графика дизайни, 3D-моделлаштириш, рақамли дастурлаш, робототехника, рақамли медиа, видеоўйинлар яратиш йўналишлари бўйича ўқитиш йўлга қўйилади.

Қарорга кўра, «Ишга марҳамат» мономарказлари, касб-ҳунарга ўқитиш марказлари ҳамда масканларнинг ўқитувчилари ва ишлаб чиқариш таълими усталари мақоми бўйича профессионал таълим муассасаларининг ўқитувчилари ва ишлаб чиқариш таълими усталарига тенглаштирилади.

Кўриниб турибдики, мазкур ҳужжат билан йиллар давомида аҳолини, айниқса, ёшлар ва хотин-қизларни қийнаб келаётган муаммоларга ечим топилади. Бу ёғи энди мутасаддиларга боғлиқ. Улар ушбу хайрли ишни ўз вақтида, пухта, шаффоф тарзда амалга оширсалар бўлгани. Қолгани фуқароларимизнинг ўзига боғлиқ.

Р.ЮСУПОВ

МИЖОЗ МАНФААТИ — ..?

ТЎЙДА МЕҲМОНГА АЙЛАНГАН ХИЗМАТЧИЛАР

Бугун юртимизда тўйхонаю кафелар кўпайган. Тўй қилман деган одам олдинги даврдэгидек қозон-ўчоқ, идиш-товоқ, стол-стул келтириб, меҳмонлар учун ҳовлисига жой тайёрлаб овора бўлмайди. Шартта кафеда тўйни бошлаб юборади. Бу ҳалқимиз учун катта қулайлик.

Аммо тўйхоналар хизмати шаклланиши билан уларда хориждаги ресторанлардэгидек мижозга нисбатан маданиятли тарзда, ўзига хос илтифот билан муносабатда бўлишга ўрганиш кўзга ташланмайди. Яқинда ўзим гувоҳ бўлган бир воқеа шу ҳақида ўйлашга мажбур қилди.

Қариндошимиз пойтахтимизнинг энг кўзга кўринган тўй-

хонасида ўғлининг никоҳ базмини ўтказди. Файзли тўй бўлди. Аммо базм охирироғида кузатилган манзара кўзга бироз хунук ташланди.

Официантлар ва бошқа хизматчилар бўшаган столларга жойлашганча, ўзлари учун дастурхон безатиб таомлардан тановул қилишарди. Тўй эгасидан бир оғиз рухсат сўрашган бўлсаям майлиди.

Фақат улар билишадик, ўзбеклар тўйидан бировни ҳайдаб чиқармайди. Бу ерда ана шу ода-тимиз суиистеъмол қилиняпти. Ваҳоланки, тўй соҳиби кафедаги ҳамма хизматлар учун пул тўлаб қўйган.

Ҳақини санаб олган кафе хўжайини эса ўз мижозига нисбатан оддий этика қоида-сига риоя қилмаяпти. Агар у рухсат берма-



са, ҳеч қайси ходими ўзи хизмат қилаётган тўйнинг меҳмонига айланмайди. Афсуски, бундай ҳолатни никоҳ оши, амру маъруф, ақиқа маросимларида ҳам кузатиш мумкин.

Мабодо чет элда ресторан хизматчиси мижознинг дастурхонидан тановул қилса, жазоланиши, ҳатто ишдан ҳайдали-

ши муқаррар. Майли, хорижни қўйиб турайлик, бундай одат мусулмончилик одобига ҳам тўғри келмайди-ку. Назаримизда, бизда мижозга хизмат кўрсатиш маданиятининг шаклланиши учун анча иш қилишимиз керак, шекилли.

Ғолиб БЕК.

ЎЗИМИЗДА РЕСУРС БЎЛА ТУРИБ, НЕГА НАРХЛАР КЕСКИН ОШМОҚДА?

Озиқ-овқат маҳсулотларининг етарлилиги ва нархи мақбуллиги халқ розилигининг асосий омилларидан бири ҳисобланади. Бугун айрим турдаги ижтимоий муҳим истеъмол маҳсулотлари нархлари ошиб бориши эътирозларга сабаб бўляпти.



Бундан энг кўп камбағал оилалар жабр кўрмоқда. Чунки уларнинг харид қобилияти бугунги нарх-навога мос эмас. Шу боис уларнинг истеъ-мол даражаси пасайиб бормоқда.

Статистикага қарайдиган бўлсак, мамлакат истеъмол бозорида ўсимлик ёғига бўлган ўртача йиллик

эҳтиёжнинг (460 минг тонна) қарийб 50 фоиз қисми импорт ҳисобидан қопланади. Шу боис кунгабоқар ёғи нархи ўртача 35-40 фоизга қимматлашган. 2020 йилда гўшт импорти ҳажми 56,1 минг тоннани ташкил этган, жорий йилнинг ўтган даврида 23,7 минг тонна гўшт импорт қилиниб, ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 2,2 марта ўсган.

Бўғдой, ўсимлик ёғи, шакар, гўшт ва картошка маҳсулотлари бўйича республика ички истеъмол талабини маҳаллий ресурслар ҳисобидан таъминлаш имконияти чекланган. Шунинг учун ҳам бо-

зорларимизда эҳтиёж четдан импорт қилиш орқали тўлдирилмоқда.

Ўзимизда ресурс бўла туриб, имконият бўла туриб, охириги вақтларда гўшт, тухум, ўсимлик ёғи ва шакар маҳсулотларининг нархи кескин ошгани афсусланарли ҳолат. Ҳукуматнинг тегишли тузилмалари бу муҳим масалада чуқур таҳлилларга асосланган **чоралар кўрмагани сезилиб қоляпти.** Бу озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш, йўналишда фаолият олиб борадиган тадбиркорлик фаолиятини **қўллаб-қувватлашга етарли эътибор қаратилмаганидан**

далолат беради.

Тадбиркорлик фаолияти ишлаб чиқаришга эмас, балки четдан олиб кириб сотиш билан боғлиқ **тор доирадаги фаолиятга айланиб қолаётгани** хавотирлидир. Республикада мавжуд ёғ-мой комбинатлари фаолиятини модернизация қилиш, чорвачиликни ривожлантириш, бунинг учун яйловларни кўпайтириш, ем-озуқа ишлаб чиқариш саноатини ривожлантириш масалалари **эътибордан четда қолди.**

Ҳалол тадбиркорларга маҳсулотини **паст нархларда сотти-**



Улуғбек ИНОЯТОВ,
Олий Мажлис
Қонунчилик палатаси
Спикери ўринбосари.

риш эмас, балки улар фаолиятини қўллаб-қувватлаш, бозорларда махсус савдо майдонларини яратиб бериш, шу орқали таклифни кўпайтириш керак.

Бозорларни бугун энг зарур истеъмол товарлари билан тўлдириб бориш бўйича **тизимли ёндашув лозим.** Бозорларда нарх-навои барқарор ушлаб туриш, озиқ-овқат хавфсизлиги масалаларида стратегия ишлаб чиқиш зарур.

ТИББИЁТ

СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИ ДЕМОГРАФИК «БОСИМ»ГА ТАЙЁРМИ?

Аҳоли муаммоларини жойларга бориб ўрганиш ва уларга ечим излаш чоғида шу нарса маълум бўляптики, «оилани режалаштириш», исталмаган ҳомиланинг олдини олишга қаратилган ишлар сусайган. Республикаимизнинг чекка ҳудудларида ўртача 4-5 нафардан фарзанд кўриш яна одат тусига кирмоқда.

БМТ эълон қилган демографик ҳисоботида шундай маълумот келтириб ўтилган: «Ўзбекистон аҳолиси энг камида 40 йил давомида ўсишдан тўхтамайди, 20 йил ичида эса ўзбекистонликлар сони 40 миллионга етиши кутилмоқда. Ўртача прогнозларга асосан, Ўзбекистон аҳолиси сони 2038 йилда 40 млн. нафардан ошади».

Бу рақамлар одамни анча ўйлантириб қўяди. Бу ўсиш соғлиқни сақлаш соҳасига демографик «босим»ни сезиларли даражада ошириши мумкин. Шундай шароитда педиатр шифокорлар сони 2007 йил 10 минг 100 нафар бўлса, 2019 йилга келиб 6 минг 100 нафарга қисқарган. 2018 йилдан буён «Аёллар маслаҳатхонаси», «Қизлар саломатлик» кабинетлари фаолият юритиб келади-ю, аммо штатлари ҳамон



ҳал қилинмаган.

Ўрганишлар жойларда аҳоли репродуктив саломатлик марказлари етарли даражада самарали фаолият кўрсатмаётганини исботлади. «Оилани режалаштириш», туғруқлар орасидаги интервал, туғруқлар сони, катта ёшдаги аёллар ўртасида туғруқларнинг ошиши билан бирга, контрацепция воситаларидан фойдаланиш ҳолатларининг камайиши марказ ишини кучайтириш ёки тубдан ўзгартириш, қайта кўриб чиқишни тақозо этади, деб ўйлайман.

Соғлиқни сақлаш тизимида амалга

оширилиши керак бўлган жуда кўп ишлар бор, бунинкор этиб бўлмайди. Айниқса, туғруқхоналарда учраётган муаммолар, тизимда кузатилаётган айрим камчилик ва нуқсонлар, коррупция ҳолатлари соҳада бўлаётган хайрли ишларга соя солмоқда. Масалан, жойлардаги аксарият туғруқ комплекслари таъмирга муҳтож. Сув ва электр энергия тизимларида узилишлар мавжуд, захира резервуарлар инобатга олинмаган. Ваҳоланки, республика бўйича туғруқлар сони ошиб бормоқда. Лекин тизимда ишловчи тиббиёт ходим-

ларининг штатлари қисқарган. Бу эса тиббий хизмат кўрсатиш сифатига таъсир этмасдан қолмайди.

Республика бўйича ташкил этилган 46 та учинчи даражали туманлараро перинатал марказларида ҳам моддий-техник база, штатлар сони, дори-дармон билан таъминот, кадрлар билан таъминлаш масалалари талабга жавоб бермайди.

Яна бир масала — туғруқхоналардаги 22-28 ҳафталикдаги ҳомилалар ва янги туғилган чақалоқлар ўлимини суд-тиббий экспертизаси кўради. Бу ортиқча асаб-бузарлик ва шифокорларнинг ортиқча вақтини олади. Шунингдек, тиббиёт ходимлари ўртасида сунъий равишда судланганлик ошиб кетишига олиб келади. Ана шундай ҳолатлардан безиб, шифокорлар ишдан бўшаб ёки хусусий шифохо-

наларга ўтиб кетишга мажбур бўляпти. Бундай ҳолатлар анча кўпайганини кузатиш мумкин. Шунинг учун ҳам болалар ўлими билан боғлиқ бундай вазиятлар паталогоанатомлар томонидан кўриб чиқилиб, таҳлил этилса, мақсадга мувофиқ бўлади, назаримда.

Албатта, муаммолар ўз-ўзидан ҳал бўлмайди. Уларни бир, икки кишининг иштироки, елиб-югуриши билан ҳал қилиш ҳам имконсиз. Тизимда учраётган муаммоларни барта-раф этиш учун қатъий чоралар кўриш, бу борада белгилаб олиниши зарур бўлган вазифаларга ҳаммамиз, кенг жамоатчилик масъулият билан қараши керак.

Қизилгул ҚОСИМОВА,
Олий Мажлис
Қонунчилик палатаси
депутати.

ДИҚҚАТ, ЯНГИ ЛОЙИҲА:

Мухлисларимиз талаб ва таклифларини инобатга олиб, янги «Маҳалладан мактублар» рукни ташкил этдик. Ушбу лойиҳа доирасида муштарийлардан келган мактублар асосида таклиф, тавсия ва муаммоларни ёритиб борамиз. Албатта, жараёнда муаммоларга ечим топишга ҳам ҳаракат қиламиз. Дастлабки мурожаатчимиз Наманган вилоятининг Янгиқўрғон туманидан Улуғбек Мухиддинов бўлди.

ТАДБИРКОР НЕГА ФАОЛИЯТИНИ ТЎХТАТМОҚЧИ?

Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш масаласи давлат сиёсатининг стратегик йўналишларидан биридир. Президентимиз бу борада тўхталиб, иккитагина иш ўрни яратган тадбиркорни бошимга кўтаришга тайёрман, деган эди.

Чиндан ҳам, тадбиркор ўзининг бола-чақасидан қийиб, тўплаган пули, мол-мулкини янги корхона очиб, иш ўрни яратишга сарфлайди. Банкдан кредит олса, фоизи билан тўлайди. Унга ҳеч ким ҳар 15 кунда бюджетдан аванс ёки ойлик бермайди. Шунга қарамасдан, таваккал қилиб, ҳузур-ҳаловатдан кечиб, бор имконияти ва маблағини хавф-хатарга қўйиб, ўз иши учун кечаю кундуз жонини бериб ишлайди. Шу йўл билан нафақат ўз оиласини, балки эл-юртни ҳам боқади.

Бизга мурожаат қилган Янгиқўрғон туманидан Улуғбек Мухиддинов ҳам ана шундай тадбиркорлардан. У яхши ниятлар билан «Мубошир Азизбек Лазизбек фэйз» масъулияти чекланган жамиятига асос солганди. Аммо айрим сабабларга кўра айни пайт фаолиятини

тўхтатишга мажбур бўлмоқда.

Маълум бўлишича, Улуғбек Мухиддинов 2018 йилда чорвачиликка ихтисослаштирилган корхона ташкил этган. Бунинг учун ўз ҳисобидан чорва комплекси қўрган. «Халқ банки» Янгиқўрғон тумани филиалидан олинган 45 минг евро кредит маблағи эвазига Россиядан 2000 бош наслдор «Романовский» қўйларини олиб келган. Лойиҳа доирасида дастлаб 10 нафар, кейинчалик 15 нафар иш ўрни яратишни режалаштирган эди. Аммо мана шу ерга келганда иш тўхтаб қолади.

Муаммо шундаки, унинг чорва учун ем-ҳашак етиштириш мақсадида ҳокимликдан ер ажратишни сўраб ёзган мурожаати ижобий ҳал бўлмапти. Ўзининг айтишича, шу кунгача умид билан чорвасини ўз ҳисобидан боқиб келган. Аммо ем-ҳашак қимматлиги учун катта зарар кўрган. Илк кунлар 6 нафар иш ўрни яратган бўлса, бугун фақат 2 нафар ишчи фаолият юритмоқда. Уларга ҳам ойлик маош топиб бериш

муаммо бўлмоқда. Шу боис тадбиркор катта ниятлар билан бошлаган ишини тўхтатишга мажбур бўлмоқда.

Туман ҳокими Асадилла Нажмидиновнинг айтишича, тадбиркорга ер тавсия этилган. Аммо Улуғбек Мухиддинов бу жойни рад этиб, бошқа фермер хўжалигига қарашли ерни сўраяпти.

Хўш, нега мурожаатчи ҳокимият тавсия қилган ер майдонини рад этмоқда?

— *Ҳокимлик тавсия қилган ер фойдаланишга яроқсиз, — дейди У.Мухиддинов. — Бу ҳудуд ёнида чиқиндихона жойлашган. Қўланса ҳидга чидаб бўлмайди. Сув йўқ. Ҳеч бўлмаса, менга бошқа бир вариант ҳам кўрсатишмаяпти. Ахир туман ҳокимлиги захирасида фойдаланилмай ётган ерлар бор-ку?*

Чиндан ҳам, туман ҳокимлиги тадбиркорга захира ҳисобидан бошқа ер майдони тавсия этиши мумкинми? Бу саволга **Янгиқўрғон туман ҳокимлиги томонидан изоҳ берилди.**

Унга кўра, тадбиркор Улуғбек Мухиддинов чиндан ҳам чорвачилик йўнали-



шини ривожлантириш учун 2 гектар яйлов ва 13 гектар экин ер майдони сўраб, мурожаат қилган. Туман ҳокимлиги томонидан тадбиркорни қўллаб-қувватлаш мақсадида унга захирадаги ер майдони тавсия этилган. Аммо У.Мухиддинов бу жойни рад этган.

Туман ҳокимлиги қишлоқ хўжалиги бўлими мутахассиси Рустам Тўрабоевнинг таъкидлашича, шундан сўнг унга Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йилдаги 476-сонли «**2004—2006 йилларда фермер хўжаликларини ривожлантириш концепциясини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида**»ги қарорига биноан қабул қилинган «**Ер участкаларини фермер хўжаликларига узоқ муддат-**

ли ижарага бериш тартиби тўғрисида»-ги низомга асосан, ер майдонларини тендер савдолари орқали очиқ савдо йўли билан олиши мумкинлиги тушунтирилди.

— Мана ҳозир ҳам туман ҳокимлиги нашри «Янгиқўрғон ҳаёти» газетасида бир нечта ер майдонлари тендер савдоларига қўйилган, — **дейди Р.Тўрабоев.** — Лекин бу тадбиркор негадир ариза топширмаган.

Аслида унга тўсқинлик қилинмаяпти. Аксинча, У.Мухиддинов тавсия этилган ерларни эмас, ўзи хоҳлаган ҳудудларни беришни сўраяпти. Ваҳоланки, бу ер майдонларининг эгаси бор. Эгаси бор ҳудудни қандай қилиб бошқа бир тадбиркорга олиб бера оламиз?

Хайрулло АБДУРАҲМОНОВ.



МЕНДА САВОЛ БОР...

ПЕНСИЯНИ ҚАЙТА ҲИСОБЛАШ МУМКИНМИ?

— 87 ёшдаман. 45 йил иш стажим бор. Лекин 39 йил 2 ой ҳисоблашган. 1997 йил 500 минг сўм билан пенсияга чиққанман. Ҳозирда 1 млн. 115 минг сўм оламан. Нотўғри ҳисоблашган шуни кўриб беринглар.

Файзулла НАБИЕВ.
Наманган вилояти.

Айжамал ЖОЛДАСБАЕВА,
Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси ахборот хизмати раҳбари:

— Ўзбекистон Республикаси "Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида"ги Қонунининг 7-моддасига асосан, ёшга доир пенсия олиш ҳуқуқига эркаклар 60

ёшга тўлганда ва иш стажлари камида 25 йил бўлган тақдирда эга бўлади. Пенсия миқдори иш стажининг муддатига боғлиқ бўлиб, пенсиянинг таянч миқдоридан, иш стажи учун пенсиянинг оширилишидан, пенсияга қўшиладиган устама ҳақлардан таркиб топади. Қонуннинг 31-моддасига асосан, пенсияни ҳисоблаб чиқариш учун, ишдаги мавжуд

танаффуслардан қатъи назар, охирги ўн йиллик меҳнат фаолияти давомидаги исталган кетма-кет беш йилдаги (пенсия сўраб мурожаат этган кишининг танлови бўйича) иш ҳақи олинади. Қонуннинг 2019 йил 1 январга қадар амалда бўлган 37-моддаси «а» бандига биноан иш стажига фаолият тури, мулк ва хўжалик юритиш шаклларида қатъи назар,

ходим давлат томонидан ижтимоий сўғурталанган ҳолда бажарган ҳар қандай иш, агар у Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига сўғурта бадаллари тўлаган бўлса, қўшиб ҳисобланиши белгиланган.

Шунингдек, мазкур моддага асосан ёшга доир пенсия тайинлангандан кейин

ишланган вақт пенсия тайинлаш учун стажга қўшиб ҳисобланмайди.

Қонуннинг 49-моддасига асосан пенсияларни қайта ҳисоблаш пенсионер пенсия миқдорига таъсир кўрсатувчи (пенсия тайинланишигача бўлган иш стажи ва иш ҳақи тўғрисидаги ҳамда бошқа) қўшимча ҳужжатларни тақдим этган тақдирда амалга оширилади.

ХОРАЗМДА ДУНЁДАГИ ЭНГ НОЁБ БАЛИҚ ТУРИ ҚИРИЛИБ КЕТМОҚДА. НЕГА?

Суратдаги Амударёдаги эндемик балиқ тури ҳисобланган Амударё катта сохта куракбуруни (*Pseudoscaphirhynchus kaufmanni*) дир.

Ушбу балиқ тури бутун дунё бўйича фақатгина Амударёда учрайди. У бундан тахминан 200-150 млн. йил аввал пайдо бўлган бўлиб, дунёдаги энг ноёб балиқ тури ҳисобланади. Ушбу тури ўрганиш учун юртимизга рус ва америкалик олимлар тез-тез келиб туради.

Бу балиқ Хоразмда маҳаллий халқ тилида «бакра» деб ҳам юритилади. Аслида бакра бошқа балиқ, у мана шу куракбуруннинг энг яқин қариндоши бўлган. Аввал Оролда яшаган ва денгиз қуриши билан 1996 йилда Ер юзидан бутунлай қирилиб кетгани расман эълон қилинди. Бироқ маҳаллий аҳоли Амударёда катта сохта куракбурун балиғини аёвсиз қириб келмоқда.

Уларнинг ишонишича, фарзанд кўрмаган аёллар ушбу балиқни пишириб еса фарзанд кўрар эмиш. Аслида **мутахассис сифатида айтишим мумкинки**, бу мутлақо ҳақиқатга тўғри келмайдиган гапдир. Ушбу балиқ гўшти



Amudaryo katta soxta kurakburuni (*Pseudoscaphirhynchus kaufmanni*)
Foto muallifi: Akbarjon Ro'zimov, yanvar, 2021, Xorazm

таркибида ҳомиладор бўлишга ёрдам берадиган ҳеч қандай ноёб ёки мўъжизакор модда мавжуд эмас.

Бу балиқ Халқаро Қизил китобга «Бутунлай йўқ бўлиб кетиш арафасидаги тур» (CR – Critically Endangered) мақоми билан киритилган. **Ўзбекистон «Қизил китоби»га ҳам киритилган ушбу балиқ турини овлаш тақиқланган деб ёзилган. Лекин** Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси 2021 йилда овлашга рухсат этган турлар ичида ушбу балиқнинг 10 тасини ҳам кўрсатган (айиқ воқеасини эсланг). Бу балиқ жуда

ноёб бўлишига қарамай, маҳаллий браконьерлар томонидан қириб келинади.

Хоразмда олиб бораётган **кузатуви-мизга кўра**, биргина 2021 йилнинг дастлабки икки ойида ушбу балиқнинг 50 дан ортиғи тутилган. Бизда ушбу тутилган балиқларнинг расмлари ва бошқа далиллари мавжуд. Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг Хоразмдаги маҳаллий бўлимига қилган мурожаатларимиз эътиборсиз қолдирилмоқда. Назаримда, қўмита бутун бошли дунёдаги энг ноёб турнинг бутунлай қирилиб кетишини кутаётган

бўлса керак.

Ушбу балиқ турунинг тўлиқ митохондриял геномини ўз илмий тадқиқотим давомида илк мартаба ўрганишга муваффақ бўлганман. Бу борадаги илмий ишларимиз натижаси «Journal of Applied Ichthyology» журналыда чоп этилган (10.1111/jai.14043). Балиқнинг тўлиқ митохондриял геноми Халқаро «Биотехнологик маълумотлар миллий маркази» (NCBI) базасига жойлаштирилган (MN746333).

Расмдаги балиқ шу йил январь ойида Хоразмда Амударёда браконьерлар томонидан тутилган балиқ ҳисобланади. Расмдаги ҳолатда балиқ аллақачон ўлиб бўлган. Биз балиқ намунасини илмий мақсадда фойдаланиш учун браконьерлардан сотиб олганмиз. Айрим вақтларда браконьерлардан сотиб олганимизда балиқлар тирик бўлган ҳолатлар ҳам бўлган. Бунда Хоразмдаги вакилимиз кечаси билан балиқни сувда сақлаб, тонгда

уни дарёнинг балиқ овланмайдиган қисмига олиб бориб қўйиб юборган.

Мақсадим, ушбу камёб балиқ турунинг қирилиб кетаётганига оз бўлса-да одамларнинг эътиборини тортишдир.

Ҳурматли ватандошлар, мамлакатимиз ҳудудида яшайдиган жуда ҳам кўплаб ноёб ҳайвон ва ўсимлик турлари бор. Уларни асраб-авайлаш ҳар биримизнинг фуқаролик бурчимиз эканини унутманг. Бу турлар нафақат биз, балки келажак авлодларимизга ҳам етиб бориши лозим. Ўйлайманки, шу ҳақида озгина бўлса ҳам ўйлаб кўрасиз.

Бахтиёр ШЕРАЛИЕВ,
гидробиолог.

Тахририят иккинчи томоннинг фикрини эшитишга тайёр. Шу боис Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг ушбу ноёб балиқ турини овлашга нега рухсат бергани хусусидаги изоҳини кутамиз.

РАИС СЎЗ СЎРАЙДИ

«ТАКЛИФИМ АМАЛГА ОШИШИ ҚИЙИН...»

Маҳалламиз ҳудудида 3 та қишлоқ жойлашган. Тоққа яқин ҳудуд бўлгани учун чорвачилик анча ривожланган. Аҳоли кўчатчилик ҳадисини ҳам ўзлаштирган. Туманни ҳар хил кўчатлар билан таъминлаймиз.

27 та фермер хўжалиги мавжуд бўлиб, қишин-ёзин маҳалламиз аҳолисини мавсумий ишлар билан банд қилишади. Маҳалламизга идора қуришни бошладик. Бир ойда битиб қолади, деб мўлжаллаб турибмиз. Айни пайтда ўз ҳовлимдан хона ажратиб, маҳалла идораси сифатида фойдаланиб турибмиз. Бир сўз билан айтганда, амаллаяпмиз. Яқинда 200 ўринли болалар боғчаси ишга тушди. Яна 75 ўринли болалар боғчаси мавжуд. Аммо ҳар иккиси ҳам тўлиқ



қамровни ололмайди. Шу боис яна иккита уй боғчасини очишни режалаштириб олдик. **Муаммо бор.** Йўлла-

римиз жуда таъмирталаб. Ҳашар йўли билан таъмирланган йўллар бир мавсумга етмайди. Симёғочлар жуда эски-

риб кетган. 50 йиллик симёғочлар, десак ҳам бўлади. Уларнинг ёнига қўлбола симёғочлар тиргак қилиб қўйилган. 25 фоиз аҳоли ичимлик суви етиб бормаганидан азият чекмоқда. Улар суви бор ҳудудлардан ташиб ичишга мажбур. Шунингдек, ҳудудимизда қишлоқ врачлик пунктнинг йўқлиги жуда кўп муаммоларни келтириб чиқармоқда. Аҳоли 7 км. узоқликдаги ҚВПга қатнашга мажбур. Ҳеч бўлмаса, битта тиббий пункт қуриб берилса, яхши бўларди. Бу бўйича му-рожаатлар қилганмиз.

Таклиф. Маҳалла раиси ҳар доим ҳар қандай ишга улгуриши керак. Аммо у қишлоқдан бу қишлоққа етиб боришнинг ўзи қийин. Амалга ошиши қийин бўлган таклиф бўлса-да, транспорт масаласи кўриб чиқилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Қолаверса, қўшимча штат очилса, ишимиз учун фойдадан холи бўлмасди.

Ойимхол МИРЗАЕВА,
Ургут туманидаги «Қорабулоқ» маҳалла фуқаролар йиғини раиси.

ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИ ПАНДЕМИЯ «ЯРАЛАРИ»НИ ДАВОЛАЯПТИ

Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги Жамшид Қўчқоров 2021 йилда ялпи ички маҳсулот ўсишини 6 фоиз даражасига етказиш вазифаси қўйилганини айтгани ёдимизда.

Бу борадаги саъй-ҳаракатлар халқаро ташкилотлар томонидан ҳам эътироф этиляпти. Тўғри, ҳозирча тўлиғича эмас. Аммо Жаҳон банки мутахассисларининг Ўзбекистон иқтисодиёти бўйича прогнозлари ижобий тарафга ўзгариб бормоқда. Жумладан, ҳисоботларга кўра, 2021 ва 2022 йилларда иқтисодиётнинг ўсиши 4,8 фоиз ва 5,5 фоизга етади.

Умун олганда, Марказий Осиёда иқтисодий ўсиш 2021 йилда 3,7 фоизга ва 2022 йилда 4,3 фоизгача тикланиши кутилмоқда. Бунга, таҳлилчиларнинг фикрига кўра, хомашё нархларининг бироз кўтарилиши, йирик нефть ишлаб чиқарувчи мамлакатларда ишлаб чиқариш ҳажмидаги чекловларнинг юмшатилиши ва тўғри-

дан-тўғри хорижий инвестицияларнинг кўпайиши ёрдам беради.

Жаҳон банкининг тахминларига кўра, 2021 йилда глобал иқтисодий ўсиш 5,6 фоизни ташкил этади — бу 80 йил ичида турғунлик давридан тикланишнинг энг тез суръати ҳисобланиб, асосан, бир нечта йирик мамлакатларда иқтисодий фаолликнинг жадал тикланиши билан боғлиқ. Бироқ кўплаб шаклланаётган бозор ва ривожланаётган мамлакатларда COVID-19 пандемияси ва унинг оқибатлари билан курашишда давом этмоқда.

Таҳлилларга кўра, АҚШ иқтисодий ўсиши бу йил 6,8 фоизни ташкил этади, бу катта миқдордаги молиявий ёрдам ва карантин чекловларининг юмшатилиши натижасида юзага келади.

Бошқа иқтисодий ривожланган мамлакатлардаги ўсиш ҳам кескин бўлмаса-да, тезлашмоқда. Шаклланаётган бозор ва ривожланаётган мамлакатлар орасида бу йил Хитой иқтисодиётида 8,5 фоизга ўсиш кутилмоқда.

Иқтисодий тикланишга қарамай, жорий йилнинг охирига келиб, дунё ишлаб чиқариш ҳажми пандемиядан олдинги прогнозларга қараганда тахминан 2 фоизга паст бўлади. Бундан ташқари, пандемия камбағалликни камайтиришдаги ютуқларни йўққа чиқарди ва вакциналар етишмовчилиги бўлган паст даромадли мамлакатларда беқарорликнинг кучайишига ва бошқа узоқ муддатли муаммоларнинг янада чуқурлашишига олиб келди. Мутахассисларнинг таъкидлашича, ривожланаётган



мамлакатларда жон бошига даромад даражаси пандемия бошланишидан олдин эришилган даражадан паст бўлиб қолади. Ушбу даромаднинг пасайиши соғлиқни сақлаш, таълим ва турмуш даражасидаги йўқотишларни кучайтириши кутилмоқда.

Шубҳасиз, юқоридагилар фақатгина башоратлар. Аммо шу башоратларнинг ўзи ҳам мамлакатимиз иқтисодиётига ижобий таъсир ўтказиш эҳтимоли юқори. Бу

каби тадқиқотлар ортидан барқарорликка ишончнинг ортиши, ташқи инвестицияларнинг кириб келиши тезлашиши мумкин. Натижада ўзимиздаги мутахассисларимиз кутган 6 фоизгина эмас, иқтисодий ўсиш 7-8 фоизга ҳам етиши мумкин. Албатта, биз эксперт эмасмиз. Аммо оптимист бўлиш, яхши ният қилиш инсонга хос хислат.

**Улуғбек
ИБОДИНОВ.**

ЭНЕРГЕТИКА

ЭЛЕКТР ТОКИ МУАММОСИ ПОЙТАХТГАЧА ЕТИБ КЕЛДИМИ?

Шу кунларда пойтахтимизда электр энергияси таъминотида узилишлар рўй бераётгани тўғрисида гап-сўзлар кўпайди. Билдирилишича, узилишлар занжирли реакция ҳосил қилиб, ичимлик ва иссиқ сув тармоқларида ҳам муаммоларни келтириб чиқарган. Ҳолат Юнусобод, Чилонзор туманларида режали тус ола бошлагани айтилмоқда. Масала юзасидан кўпчилик ўз муносабатини билдирган.

Жумладан, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Доғиёр Ғаниев ёз ойларида мамлакат пойтахтида аҳвол шу бўлса, қишда бизни нималар кутяпти экан, деган маънода савол ташлади. «Яна соҳани танқид қилсанг, турли йўللار билан «оғзингга уришади». Орқасидан ҳаммани ишонтириб, бу йил электрдан муаммо бўлмайди, деб ҳар йили бир хил ваъдани беришади», — дейди у. Қолаверса, кўпчилик вужудга келган вазиятдан норози эканини билдирган. Қишлоқларда бир нави, сувни ташиб ичиш ёки овқатни ўчоқда пишириш ҳам мумкиндир, аммо Тошкентда энергетика масаласида муаммолар аҳолини жуда қийнаб қўйиши билдирилмоқда. Хўш, ростдан ҳам

энергетика муаммолари пойтахтгача етиб келдимиз?

Энергетика вазирлигининг маълумотларига кўра, вазият назорат остида. Узилишлар режали ёки тежаш учун рўй бермаган. Юқоридагилар пойтахтнинг айрим ҳудудларида 1-3 июнь кунлари юз берган кучли шамол оқибати. Бундан ташқари, ҳароратнинг ҳаддан ташқари юқори бўлгани истеъмол ҳажмини ошириб юборган. Ҳозирда ҳаммаси ўз изига тушди. Таъминотда муаммолар бартараф этилди. Шунга қарамай, ўтқир шароитларда бугунги тизим талабни қондира олмай қолишини Энергетика вазирлигининг ўзи ҳам олиб турибди.

Албатта, бу каби кичик техник носозликларни бартараф

қилиш мумкин. Лекин барибир электр ишлаб чиқариш масаласида юртимизда етарлича муаммолар борлигини тан олиш керак. Бунинг ягона ечими эса соҳада режалаштирилган қурилишларни тезлаштиришдир. Айниқса, қайта тикланувчи энергия манбаларини ўзлаштиришни кучайтириш керак. Энергетика вазирлиги бу борада қатор ишлар амалга ошириляётганини маълум қилганди. Ҳисоботларга кўра, 2030 йилга бориб қуёш энергияси ҳисобида мамлакатимиз энергия ишлаб чиқариш қуввати 5 гига-ваттга ошади. Бу нима дегани? 5 гига-ватт — 5 миллион киловат демакдир. Агар битта оддий «лампочка» бир сутка тўлиқ ёниб турса, 2,4 киловат

электр сарфлашини ҳисобга олсак, юқорида айтилган қувват 2 миллион 83 минг 333 та «лампочка»-ни қувватлантиришга етади. Яъни 9 йилдан сўнг биз биргина қуёш қуввати эвазига шунча қўшимча имкониятга эга бўламиз.

Бу борада ишлар жадал олиб борилмоқда. Жорий йилнинг сентябрь ойига қадар 100 мегаватт қувватга эга мамлакатдаги биринчи қуёш фотоэлектр станциясини фойдаланишга топшириш режалаштирилган. Станция Навоий вилояти Кармана туманида БААнинг «Масдар» компанияси томонидан қуриляпти. Яқин келажакда Самарқанд вилоятида яна 100 мегаватт қувватга эга қуёш электр станцияси фойдаланишга топши-

рилади. Бундан ташқари, Осиё тараққиёт банки ва Жаҳон банки билан биргаликда Ўзбекистон учун электр энергияси таъминотининг ўн йиллик режаси ишлаб чиқилган. Ушбу режани амалга ошириш натижасида 2030 йилга бориб 5 гига-ватт қуёш энергияси, 1,9 гига-ватт гидроэнергетика ва 3 гига-ваттгача шамол энергиясини ўз ичига олган қўшимча энергия қувватларини яратиш имкони туғилади.

Юқоридагилар биргина қайта тикланувчи энергия манбалари эвазига эришиладиган натижалар эканини ҳисобга олсак, яқин келажакда энергетика соҳасидаги барча муаммолар аста-секин ечилиб кетишига умид уйғонади.

САИДА.

ТҮРТ ОЙЛИК НАТИЖАЛАР БИЗНИ ҚОНИҚТИРАДИМИ?

Жорий йилнинг ўтган тўрт ойи давомида «Ишга марҳамат» мономарказлари, касб-хунарга ўқитиш марказлари, қисқа муддатли касб-хунарга ўқитиш курсларида 62 минг нафарга яқин ишсиз фуқаро меҳнат бозорининг эҳтиёжидан келиб чиқиб, касб-хунарга ўқитилди.

Қолаверса, «Ёшлар дафтари»га киритилган 106,3 минг, «Аёллар дафтари»га киритилган 161,1 минг ишсиз аҳолининг бандлиги таъминланди.

Яна бир гап.

Бугунги кунда Аҳоли бандлигига кўмаклашиш марказлари таркибида расмий равишда 31 та Кунлик меҳнат марказлари фаолият юритмоқда. Ушбу марказлар томонидан 2021 йил январь-март ойлари давомида 5,1 минг нафар фуқарога қурилиш, уй хўжалиги, хизмат кўрсатиш, қишлоқ хўжалиги, ободонлаштириш, юк ташиш ва бошқа йўналишлардаги вақтинчалик иш топишга кўмаклашилди. Албатта, бу кўрсаткичлар яхши. Бироқ...

Муаммо нимада?

Ўтган йилги пандемия ҳолати ишсизлик

даражасини ошириб юборгани бор гап. Деярли барча соҳаларда коронавирус таъсири сезилди. Иш ўринларининг қисқариши, корхоналарнинг ёпилиши ёки кредит бўйича муаммолар кўпайгани аниқ ҳақиқат. Қолаверса, кўпчилик бугун таклиф қилинаётган ишнинг маоши камлиги ёки иш жойи узоқлигидан нолийдди. Шу боис улар ишсизлик нафақасини олиб туришни маъқул кўради. Янги ташкил этилган тадбиркорлик субъектларининг кўп ўтмай, ёпилиб кетиш ҳолатлари учрамоқда. Қоғозда эса шу корхонага ишга жойлаштирилди, деган маълумот қолиб кетмоқда.

Нима қилиш керак? Ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос жиҳатлари бор. Мисол учун, шундай ҳудудлар борки, фақат помидор



ёки мева етиштиради. Улар учун кичик корхоналар ташкил этиб, тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилса ва савдога чиқарилса, қанчадир одам иш билан таъминланган бўларди. Бундай лойиҳалар ёки ғоялар кўпчиликда бор. Фақат масала ғояни ишга тушириш учун маблағ ва тажрибага бориб тақалади. Шу боис биринчи галда иш ўринлари яратмоқчи бўлган тадбиркорларнинг муаммоларини ўрганиб чиқиш зарур. Уларни қўллаб-

қувватлаш чораларини кўриш керак.

Қандай чоралар кўрилмоқда? Давлат дастурида 2021 йилда 457 минг 400 та доимий янги иш ўрни яратилади, дейилган. Ҳужжатда айнан доимий иш ўринлари ҳақида сўз бормоқда. Чунки айрим жойларда иш жойлари яратилиб, бир-икки ойдан кейин ёпилиб кетиши кузатиляпти. Энди бундай ҳолатларга йўл қўйилмайдиган. Янги очилаётган иш жойларини ёпиш учун жавобгарлик ва

масъулият белгиланмоқда. Шу мақсадда 1 июлга қадар янги иш ўринларини ташкил этиш ва аҳоли бандлигига кўмаклашиш бўйича ҳисоботларни юритиш, уларни реал вақт режимида Давлат солиқ қўмитасининг ягона интеграциялашган ахборот-ресурс базаси орқали мониторинг қилишга мўлжалланган электрон дастур ишлаб чиқилади.

Шунингдек, вақтинча, мавсумий ва бир марталик ишларда банд бўлган фуқароларнинг меҳнат фаолиятини самарали ташкил этиш бўйича янги тизим яратилди. «Барча учун иш» тамойили асосида 1 ноябрга қадар «Менинг ишим» буюртмалар биржаси онлайн майдони ишга туширилади.

Нилуфар ЮНУСОВА.

РАИС СЎЗ СЎРАЙДИ

МАҲАЛЛАЛАР ТЕХНИК БАЗАСИНИ ЯНАДА ОШИРИШ КЕРАК

Маҳалла-мизда 4 минг нафарга яқин аҳоли истиқомат қилади. Ҳудудимиз жуда қадимий. Номимиз ҳам шунга яраша. Бир муддат илгари «Қанжирға» номи хунук деб алмаштириш тарафдорлари ҳам бўлганди. Бу борада вилоятдаги масъул идораларга мурожаат қилинган.

Аммо тарихчилар маҳалланинг асл номи «Кони жилға» экани, ҳудудимиздан авваллари кўплаб жилғалар оқиб ўтиб, бир катта сойга бирлашгани, сой бўйлаб карвонлар қатнагани ва жилғалар устида «Кони жилға», деб номланган катта бозор бўлганини тўшунтириб беришди. Ҳозирги номимиз шу атаманинг бузиб талаффуз қилиниши экан. Қизиғи, ўтган йили ўша қадимий бозор ўрнида янги дехқон бозори ташкил қилган эдик. У ҳам тезда ривожланиб, каттагина савдо масканига айланиб кетди.

Ҳудудимиз саноатлашган зона ҳисобланади. Фарғона нефтни қайта ишлаш заводи ёнгинамизда жойлашган. Пластик қувурлар ишлаб чиқарадиган, мевани қайта ишлайдиган цехлар бор. Тадбиркорларимиз

ишлатилган автомобиль мойини тозаловчи корхона барпо этишган. Яна бир ишбилармон эса эски увададан биринчи навли пахта олиш технологиясини ўрнатган. Унинг маҳсулотлари хорижга экспорт қилинади. Бундан ташқари, 13 та озиқ-овқат дўкони, маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари ҳам аҳолини иш билан таъминлашда қўл келмоқда. Мутлақо имкони йўқлар эса «Темир дафтар», «Аёллар дафтари», «Ёшлар дафтари» доирасида иш билан таъминланмоқда.

Ажралишлар масаласида ўтган йили муаммолар бўлди. Ҳужжатларга кўра, 11 та оила бузилди. Уларнинг аксарияти анчадан буён бирга яшамайдиган, фақатгина қоғоздаги «оила»лар. Нима бўлганида ҳам шу рақам бир йилга ёзилгани

кўрсаткичимизни пасайтириб юборди. Маҳаллада коммунал хизматлар билан боғлиқ муаммолар деярли йўқ. 2019 йилда «Обод маҳалла» дастурига киргандик. Йўллар асфальтланди. Қувурлар, симёғочлар, трансформаторлар алмаштирилди. Ҳозирда бир неча кўчада ичимлик суви масаласи бор, аммо бу ечимини топаётган иш.

Маҳалла фаолларининг ишларини янада ривожлантириш учун техник базамизни кучайтириш керак. Ҳозирда ҳудудимизга оптик толалар интернет тортиляпти. Ўйлайманки, бу ишлар ўз самарасини беради.

**Умарали УСМОНОВ,
Тошлоқ туманидаги
«Қанжирға» маҳалла
фуқаролар йиғини
раиси.**

БИЛАСИЗМИ?

Айрим хотин-қизлар ҳокимлик ҳисобидан ўқитилади

2021/2022 ўқув йилида:

— хорижий тилларни ўқитишга ихтисослаштирилган ОТМларга қабул параметрлари икки барабарга, давлат гранти асосида қабул кўрсаткичлари эса уч барабарга оширилади.

— ОТМга киришда юқори балл тўплаган ёшлар учун Президент гранти (200 та) жорий этилади;

— ОТМда **2 ва ундан ортиқ фарзанди** шартнома асосида ўқиётган оилаларга таълим кредити берилади;

— давлат грантлари **25 фоизга**, эҳтиёжманд оилалар фарзанди бўлган хотин-қизлар учун давлат гранти **2 барабарга оширилади**;

— хусусий ОТМда ҳам давлат гранти берилади;

— клиник ординатура мутахассисликлари бўйича қабул квотаси икки барабарга оширилади;

— базавий тўлов-контракт асосида давлат ОТМга қабул қилинган, ота-онаси ёки уларнинг биридан айрилган муҳтож қизлар, боқувчиси йўқ ёлғиз аёлларни Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ҳамда давлат ОТМ ҳисобидан ўқитиш тартиби жорий этилади.

ТАРИХИЙ ҲУЖЖАТ: ЭНДИ ҲОКИМЛАР ЕР АЖРАТИШ МАСАЛАСИГА АРАЛАША ОЛМАЙДИМИ?

Сир эмаски, ер участкаларини ажратиш масаласи энг чигал муаммо, коррупциялашган жараён эди. Қолаверса, авваллари ҳокимлар ердан фойдаланиш ҳуқуқини берадиган қарорларни ўзлари қабул қилар, вақти келганда эса уларни ўзлари бекор қилиши ҳам мумкин эди.

Бундай ваколат фақат ҳокимга берилиши турли адолатсизликларга сабаб бўлишини кўпгина мисоллар кўрсатиб берди. Энди ана шу ваколатни чеклашнинг фурсати етди. Айтиш керакки, ер участкаларини ишончли ҳимоя қилиш ва уларни бозор активига айлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони қабул қилинди.

Қандай ўзгаришлар бўлади?

Айтиш керакки, ҳужжат билан ер ажратиш соҳасида қатор тарихий қарорлар қабул қилинди. Жумладан, бугунга қадар тадбиркорлик учун ерларни тўғридан-тўғри ва текинга бериш амалиёти мавжуд эди. Бу эса, ўз навбатида, рақобат муҳитига путур етказар, кимларгадир устунлик ҳуқуқини тақдим этарди. Энди бундай амалиётдан бутунлай воз кечилади ва ерлар ҳамма учун **бир хил ва ошкора**, электрон аукцион орқали **хусусий мулк қилиб сотилади ёки ижарага берилади**.

Фармонга кўра, 2021 йил 1 августдан ер участкалари хусусий секторга — **мулк ва ижара ҳуқуқи асосида**, давлат органлари, муассасалари, корхоналари, фуқароларнинг ўзини



ўзи бошқариш органларига — **доимий фойдаланиш ҳуқуқи асосида** ажратилади. Қолаверса, бундай бўён мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик, доимий эгалик, вақтинча фойдаланиш ҳуқуқи билан ер ажратиш тартиби **бекор қилинади**. Ҳақли савол туғилади: **бугунгача ана шу ҳуқуққа эга бўлганлар нима қилади?** Айтиш керакки, ҳужжатда бунга ҳам жавоб бор ва илгари ажратилган ер участкаларига бўлган бундай ҳуқуқлар уларнинг эгаларида **амалдаги тартибда сақланиб қолади**.

Сўнгги йилларда ер билан боғлиқ низоларга сабаб бўлиб келаётган **яна бир салбий ҳолат** — қишлоқ хўжалигида фойдаланиш учун мўлжалланган ерларнинг ўзбошимчалик билан ижро ҳокимияти вакиллари ҳамда фермер хўжалиги раҳбарлари томонидан ноқонуний тартибда сотиб юборилиши билан боғлиқ эди. Энди бундай бўлмайди. Янги тартибга асосан, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар очик электрон танлов якунларига кўра, **фақат ижара ҳуқуқи асосида ажратилади**. Худди шундай, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар мулк ҳуқуқи ва ижара ҳуқуқи асосида **электрон онлайн-аукцион орқали реализация қилинади**. Бу нима дегани? Энди ҳо-

ким биттагина қарор билан ёки фермер ўз билганича ўзи хоҳлаган ерни исталган кишига бериб юбора олмайди.

Бирорта корхонага имтиёз берилмайди

Ижарага олинган ер участкасида қурилган кўчмас мулк объектига мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтган тақдирда, ер участкасига бўлган ижара ҳуқуқи ҳам **янги мулкдорга** ўтади. Бу ҳолат бир ер участкасида турли хил шахслар томонидан фойдаланув давридан келиб чиқиб эгалик даъволарининг юзага келишининг олдини олади.

Энди барча ҳолларда ер участкалари фақат **бўш турган ва захирага олинган ерлардан** ажратилади, айтиш керакки, бир ҳужжат билан ёки бир вақтнинг ўзида ер участкасини олиб қўйиш, захирага олиш, бошқа шахсга ажратиш ер бериш тартибини бузиш ҳисобланади ва қонунга мувофиқ **жавобгарликка тортиш учун асос бўлади**. Фақатгина давлат-хусусий шериклик лойиҳалари ва ижтимоий фойдали мақсадларга эришишга қаратилган лойиҳаларни амалга оширишда ер участкалари **давлат ташкилотига доимий фойдаланиш ҳуқуқи билан ажратилади**.

Яна бир муҳим жиҳат — шу пайтгача айрим маҳаллий раҳбарларнинг меъморий

режалаштириш борасида узоқни ўйла-масдан иш юритиши, баъзида ҳокимларнинг айрим гуруҳларнинг бизнес манфаатларидан келиб чиқиб қарорлар қабул қилиши туфайли ерлар тўғридан-тўғри кимларгадир бериб юборилгани ҳам бор гап. Эндиликда туман ва шаҳар ҳокимларининг ер ажратиш ва уларни қайтариб олиш билан боғлиқ **барча ваколатлари бекор қилинди**. Давлат органлари у ёки бу корхона учун тўғридан-тўғри ер ажратиш ёки **имтиёз бериш** ташаббуси билан чиқиш **тақиқланади**.

Шунингдек, қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерларни Ўзбекистон фуқаролари ва юридик шахсларига — **хусусий мулк қилиб сотиш**, хусусийлаштириш мумкин бўлмаган ерларни ҳамда хорижий шахсларга — **ижара ҳуқуқини** электрон аукционда сотиш амалиёти жорий этилади. Жисмоний ва юридик шахслар ихтиёрида бўлган ерларни **ҳақ эвазига хусусийлаштириши** мумкин бўлади. Бунда ер солиғининг 20 баравари миқдорида ҳақ тўланади.

Жавобгарлик кескин кучайтирилиши керакми?

Ер қонунчилигини бузганлик учун маъмурий ва жиноий жавобгарликни кучайтириш даркор. Боиси ҳозирги жазо чоралари ўзини оқламаяпти, ҳоким ҳам, фермер ҳам жавобгарликни ўз танасида ҳис қилишмади. Шунга кўра, бир қатор таклифларни илгари суриш мумкин. Жумладан, ер соҳасидаги барча жарима миқдорлари **5-7 барга оширилиши** лозим. Ноқонуний эгалланган ерлар

Биласизми?

2 йилда прокурорлар томонидан **7500 дан ортиқ ерга оид қарорларни бекор қилишга оид протест киритилган**. Маъмурий судлар томонидан ерга оид **туман ҳокимларининг 2500 дан ортиқ қарори бекор қилинган**. Ерга оид қонунчилик бўйича **588 нафар шахсга нисбатан жиноят иши қўзғатилиб**, тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда».

тўғрисида **хабар бермаслик**, уларда қурилган иморатларни коммуникация тармоқларига **улаб берганлик** учун янги маъмурий жавобгарлик белгилаш керак. Суғориладиган ерларда ўзбошимчалик билан қурилиш қилган шахсларни **тўғридан-тўғри жиноий жавобгарликка тортиш** вақти келди (амалда жавобгарлик маъмурийдан кейин белгиланган).

Умуман олганда, юқоридаги тартибқоидалар асосида ерларни талон-торож қилиш, ўзбошимчалик билан ажратиш, ноқонуний сотиш ҳоллари камаяди. Ерлар барча учун бир хил ва шаффоф тарзда ажратилади. Қолаверса, ер бозор активига айланади ва молиявий оборатга киради. Ер ажратиш тартиби фақат битта ҳужжат — Ер кодексида белгиланади. Ер соҳасида давлат ва жамоатчилик назорати кучаяди.

Махфират ХУШВАҚТОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты.



Кунлар исиши билан ҳамма ўзини соя-салқинга, яъни дарахтлар тагига уради. Шаҳар атрофида дарахтзорлар бизни шамоллардан ҳимояласа, шаҳар ичидаги дарахтлар «вентиляциян йўлак» вазифасини бажаради.

КЕСИЛГАН ДАРАХТЛАР

ЎРНИНИ ҚУРИГАН КЎЧАТЛАР ЭГАЛЛАЯПТИ

Яшил дарахтзорлар ҳавони совитишнинг ягона воситаси бўлиб хизмат қилади. Дарахтлардан гап очилса, одамлар ҳозирги Тошкент билан аввалгисини солиштиришга тушади. Бугунги қурилишлар кўп йиллик дарахтларнинг кесилишига сабаб бўлаётгани бор гап. Ҳар йили нафақат пойтахтда, бутун республикада минглаб, миллионлаб кўчат экилгани ҳақида баландпарвоз хабарлар эшитамиз. Бу кўчатларнинг кейинги тақдири эса мавҳумлигича қолади.

Муаммо нимада? Жорий йилда пойтахтда 75 мингта кўчат экилган. Аммо уларнинг бор-йўғи 30 фоизи кўқарган. Яъни 52 мингта кўчат нобуд бўлган. Тошкент вилояти ва Тошкент шаҳрининг туман (шаҳарлари), аҳоли пунктлари, халқ

хўжалиги объектлари атрофида яшил ҳудудлар барпо этиш ва 1 миллион дарахт экиш режалаштирилган эди. Аммо бу режа қачон ва қандай амалга оширилиши номаълумлигича қолмоқда. Ҳар баҳорда «Кўчат экиш акцияси»ни амалга ошириш учун кўплаб ёшлар жалб этилади. Аммо негадир ҳар йили агротехник имкониятлар ҳисобга олинмайди. Аслида бу акцияларни ўтказиш пулни ҳавога совуриш билан баробар эмасми? Кўчатлар экиб кетилади, лекин уни суғориш ва парваришlash ишлари учун бирор-бир киши топилмайди. Ахир кўчатни қадаш билан ҳамма иш битди, дегани эмас-ку? Биргина 2021 йилда қуриб қолган 52 мингдан ортиқ кўчатлар ва кесилган дарахтлар зарар кўлами қай даражада катта эканини



кўрсатади. Ачинарлиси, бу ерда нафақат моддий зарар ҳақида, балки шаҳарнинг чўллашиб бориши ҳақида ҳам гап кетяпти.

Қандай хавф бор? Ўзбекистонда 150 йилдан буён олиб борилаётган кузатувлар иқлимнинг кескин ўзгараётганини кўрсатмоқда ва экологияни асрашга эътиборни кучайтиришни талаб қилади. Иқлимнинг маълум даврларга хос муттасил исиши ўтмиш вирусларни

«уйғотиб» юбориши мумкин. Бу эса турли хил касалланиш кўрсаткичларини ошириб юборади. Мутахассисларнинг маълумотига кўра, бугунги Тошкентни ўраган чанг-тўзонлар, яшилликсиз ҳаёт уни ичдан емирмоқда. Фотосинтез жараёнида бир гектар ердаги яшил экинзорлар 200 нафар одамнинг нафас олишига етарли кислородни ишлаб чиқариш қувватига эга. Турли дарахтлар-

нинг барглари ўзидан ҳар хил даражада иссиқлик нурини ва қуёш спектрини ютиб, қайтариб ва ўзидан ўтказиши мумкин. Масалан, ёш эманзор қуёш радиациясининг 96,8 фоиз, қарағайзор 96 фоиз, арча, терак ва эманлар аралаш ўрмон эса 97-98 фоиз нурларни ушлаб қолади, ҳаво намлигини ошириб, инсон саломатлигига ижобий таъсир кўрсатади. Бундан ташқари, дарахтлар инсонларни

шовқин-сурондан ҳам ҳимоялайди: шовқиннинг 25 фоизини ютиш хусусиятига эга.

Нима қилиш керак? Қуруқ ҳисоботлардан йироқлашиб, амалда иш бажарилишига эътибор қаратиш керак. Аҳвол шу тарзда давом этса, яшил Тошкентдан асар ҳам қолмаслиги мумкин. Юртимиз тупроғи серунум. Фақат унга эътибор ва қаров керак. Бу борада Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси аниқ тизимли лойиҳани ишга солса ва барчани жалб этса, нимагадир эришиш мумкин. Маблағларни тўғри йўналтириш ҳам муҳим. Дарахтларни экиш ва уларни парваришlash фарзандларимиз саломатлиги учун жуда зарур. Буни ҳар биримиз ҳис этишимиз керак.

НИЛУФАР.

МУАММО

«ҲОКИМЛИК АРИЗАНГНИ ЁЗ, ДЕБ БОСИМ ҚИЛЯПТИ»

Маҳалла раиси сифатида янги иш бошлаганман. Аммо ўзоқ йиллар раҳбар бўлиб, халқ билан ишлаганман. Афсуски, бугун тизимда муаммо ҳам, зиддиятлар ҳам бўляпти.

2018 йили маҳалламиз «Обод маҳалла» дастурига киритилиб, катта қурилишлар қилинди. Дастлаб аҳолимиз жуда хурсанд эди. Аммо якунда ҳамманинг кайфияти тушиб кетди. Чунки дастур ишлари ўлда-жўлда қолди. Қўлдан ўтгунча, эгасига етгунча қабилада ташкил этилган ишлар фуқароларга азият етказди.

Қурилиш натижасидан норози бўлмаган бирорта хонадон қолмади. Уйлар том қисмини ёпишда 5 см.лик тахталар ўрнига 3 см.лиги қўйилган. Натижада улар шиферларни кўтара олмасдан эги-

либ кетди. Ҳозир бу уйлар тоmidан ёмғир ўтиб, хароб бўлиб ётибди. Муаммони кўтариб, халқ тараф бўлсам, раҳбарларга ёмон кўриняпман.

Масалан, Интилиш кўчасидаги икки қаватли уйлар таъмири сифатсиз бажарилган. Қурилиш фирмалари тоmidан белгиланган материаллар тўлиқ ишлатилмаган. Шу кўча 14-уйнинг тоmidан ёғингарчилик кунлари чакки ўтиб ётибди.

Маҳалламизга сув олиб келинган. Мутахассис сифатида шу жараёндаги қаллобликни сезишим қийин бўлмади. Қоида бўйи-

ча ҳар бир кўчанинг бошидаги қувурларга махсус мослама(футляр) қўйиш керак. Аммо бирорта ҳам қўйилмаган. Натижада пластмасса қувурлар тешилиб, сув исроф бўляпти. Йўлларни ёмон аҳволга солмоқда. Ана шу мосламанинг ўзидан ижрочи фирма неча миллион сўм маблағни ўзлаштириб юборган? Бу сумма кимнингдир чўнтагига тушяпти. Халқнинг пули, бюджет маблағи талон-торож қилинмоқда-ку? Йўлақлар ҳам ташлаб кетилган. Умуман, аҳвол қониқарсиз.

Яқинда канал қазилди. Аҳоли аввали-

га хурсанд бўлди. Аммо канал ўша сув қувурлари устидан ўтказилгани учун қувурлар орасидан аҳоли хонадонларига сув босиб кетяпти. Фуқаролар бундан норози бўлиб, эътироз билдирса, қурувчи ташкилот босим ўтказяпти. Қабул қиласан, деб мени ҳам мажбурляпти. Рози бўлмаганим учун босим остида қоляпман.

Мана шу муаммолар ортидан коммунал тўловлар ундиришда ҳам қийинчилик бўлмоқда. Аҳоли пул бермаяпти. Ҳокимлик эса



Холмирза ЖАББОРОВ, Оқолтин туманидаги «Кўркамдиёр» маҳалла фуқаролар йиғини раиси.

коммунал тўловларни ундиришни бизга юкляпти. Улар айтган сумма йиғилмаса, бизни айб-лашяпти. Бир оғиз эътироз билдирсак, дарров аризангни ёз, дейишяпти.

СОЛИҚЛАРНИ БЎЛИБ ТЎЛАШДА НИМАЛАРГА ЭЪТИБОР ҚАРАТИЛАДИ?

Ўтган йилги ҳолат туфайли солиқ тўловларида тадбиркорлик субъектлари учун анча қийинчиликлар юз берди. Шу боис Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси солиқларни бўлиб-бўлиб тўлашнинг вақтинчалик тартибини ишлаб чиқмоқда.

Шунингдек, Солиқ кодексига ўзгартириш ва қўшимчалар киритилади, булар кучга киргунча вақтинчалик тартибга амал қилинади.

Жорий йил 1 июндан бошлаб, уч йилдан ортиқ вақтдан буён фаолият кўрсатётган ҳамда ҳисобланган солиқларни муддатида тўлиқ тўлаб келган, лекин молиявий аҳволига кўра, солиқ қарзини тўлаш имкониятига эга бўлмаётган тадбиркорлик субъектлари солиқларни бўлиб-бўлиб тўлаши мумкин бўлади. Молия вазирлиги томонидан бундоимий норма сифатида Солиқ кодексига киритиш юзасидан қонун лойиҳаси ишлаб чиқилмоқда. Солиқ қарзини бўлиб-бўлиб тўлаш кодекснинг 97-моддаси 13-қисми талабларини инобатга олиб, солиқ агентларига нисбатан татбиқ этилмайди.



Муаммо нимада?

Гаровсиз бўлиб-бўлиб тўланадиган солиқ суммаси тадбиркорлик субъектлари томонидан охиригича уч йил давомида тўланган солиқ суммасининг 50 фоизидан ошмаслиги лозим. Дейлик, тадбиркор бугунги кунда 150 миллион сўмлик солиқларни бўлиб-бўлиб тўламоқчи. Бу тадбиркор 2018 йил 6 июндан 2021 йил 6 июнгача (3 йил муддатда) солиқларни ўз вақтида тўлаб келган ва мана шу 3 йил давомида жами тўланган

солиқлар миқдори 200 миллион сўм (50 фоизи 100 миллион сўм). Мазкур ҳолатда тадбиркор 150 миллион сўмлик солиқларнинг 100 миллион сўмга тенг миқдорини гаровсиз бўлиб тўлаши мумкин бўлади. Солиқларни бўлиб-бўлиб тўлаш тадбиркорлик субъектлари тўлов муддатлари кўрсатилган график асосида Давлат солиқ бошқармалари ва Ўйрик солиқ тўловчилар бўйича ҳудудлараро давлат солиқ инспекциясининг ҳулосаси асосида Давлат солиқ

қўмитаси томонидан 12 ой муддатгача тақдим этилади. Тадбиркорлик субъектлари томонидан солиқларни гаровсиз бўлиб-бўлиб тўлаш муддатлари бузилган тақдирда, солиқ органининг қарори муддатида олдин тугатилиши мумкин.

Мурожаат неча кунда кўрилади?

Тадбиркорлик субъектларининг аризаси келиб тушган санадан бошлаб 2 иш куни мобайнида солиқ органи масъул ходими томонидан ўрганилади ҳамда ўрганиш якуни бўйича 1 иш куни ичида ҳулоса тақдим этилади. Давлат солиқ қўмитаси 2 иш кунида ҳудудий солиқ органининг ҳулосаси асосида солиқларни гаровсиз бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш ёки рад этиш тўғрисида қарор қабул қилади.

Яна бир гап. Гаровсиз бўлиб-бўлиб

тўланадиган солиқ суммасига шу даврда амалда бўлган Марказий банкнинг қайта молиялаштириш ставкасига тенг ставкадан келиб чиққан ҳолда фоизлар ҳисобланади. Тадбиркорлик субъектларига солиқ органининг солиқларни гаровсиз бўлиб-бўлиб тўлаш ёки бўлиб-бўлиб тўлашни рад этиш тўғрисидаги қарори қабул қилинган, шунингдек, солиқларни гаровсиз бўлиб-бўлиб тўлаш тўғрисидаги қарори муддатида олдин тугатилган тақдирда, бу ҳақда тадбиркорлик субъектларининг Солиқ органларининг электрон давлат хизматлари порталидаги шахсий кабинетига асослантирилган хат орқали хабар юборилади.

Умид ҲАМРОЕВ,
Молия вазирлиги
департамент бўлим
бошлиғи.

БАНК-МОЛИЯ

ПУЛИМИЗДАГИ НОЛЛАР ЯНА ҚАНЧАГА КЎПАЯДИ?

Марказий банк маълумотига кўра, 2021 йил январь-март ойларида банклар орқали нақд пул айланмаси ҳажми 108,2 трлн. сўм (10,30 млрд. АҚШ доллар)ни ташкил этгани ҳолда, 2020 йилнинг мос даврига нисбатан 23,2 фоизга ошган.

Юртимизда 100 минг сўмлик пул муомалага киритилган пайтда, пулнинг алмашиши ёки қадрсизланиб кетиши борасида бир қанча гап-сўзлар тарқалган. Аммо вақт ўтган сари пул муомалага сингиб кетди.

Марказий банк 2021 йил 14 июндан бошлаб, номинал қиймати 2 минг сўм ва 20 минг сўм бўлган банкнот кўринишидаги янги пул белгиларини муомалага чиқарилиши тўғрисида қарор қабул қилинганини маълум қилади. Айни пайтда худди шундай 2 мингталик ва 20 мингталик сўм ҳақида турли хил хабарлар, қарашлар юзага келмоқда. Мақсад нима? — Мақсад шуки,

янги пуллар нақд пул ҳисоб-китобида ҳамда аҳолига қулайлик яратиш учун муомалага чиқарилмоқда, — дейди Марказий банк масъул ходими Зафар Асодов. — Шунингдек, бундан банкноталарнинг ламинатларини тўлдириш кўзланган. Жаҳон тажрибасига қарайдиган бўлсак, ривожланган давлатларда банкноталарда 2 минг, 20 минг, 200 мингталиклар билан тўлдириб келинмоқда. Купюралар тематикаси «Буюк Ўпак йўли» ва мамлакат ҳудудидаги қадимий Бухоро шаҳри ва Қорақалпоғистон Республикаси тарихига бағишланган. Мисол учун, 2000 сўмлик банкнотада «Буюк Ўпак йўли» карвон йўлининг

рамзи сифатида туя ва «2000» рақами кўринишида сув белгилари жойлашган.

Қалбакилаштириш мумкинми? Бу пулларни қалбакилаштириб бўлмайди. Пуллар химояланган қоғозда чоп этилган. Шу пайтгача чиқарилган пулларни қалбакилаштириб, муомалага киритиш мумкин эди. Бу бўйича бир қанча жиноий ишлар кўриб чиқилган. Муомалага чиқарилаётган қиймати 2 минг сўм ва 20 минг сўм бўлган пул белгилари айни пайтда муомалада бўлган пул белгилари ва тангалар билан бир қаторда барча ҳўжалик юри-тувчи субъектлар ва аҳоли томонидан ўз қиймати бўйича

барча турдаги тўловлар учун ҳеч қандай чекловларсиз қабул қилиниши шарт.

Яна бир гап. Деноминация муаммонинг ечими бўла олмайди. Иқтисодиётимиздаги айрим дисбаланслар бар-тараф этилмас, ялпи ички маҳсулот ҳажми амалдаги пул ҳажми билан мувозанатга яқинлашмас экан, сўм барибир қадрсизланиб бораверади. Яъни ноллар яна қайта кўпаяди. Шу боис мамлакатимизда мавжуд валютанинг қадрини ошириш, инвестициялар киришини кўпайтириш, ишлаб чиқаришга эркинликлар бериш орқали инфляцияга қарши курашиш йўли танланган. Деноминация эса жиддий тайёр-

гарлик ва мукаммал режаларни талаб қилади. Зеро, бугунги молиявий олам аввалгисидан кескин фарқланмоқда.

Қоғоз пул шаклидаги банкнотлар билан бир қаторда, электрон пуллар, аҳоли пластик карточкаларида сақланаётган миллиардлаб маблағлар, турли мақомдаги юридик шахсларнинг ҳисоб-рақамларидаги суммалар мавжуд. Уларни деноминациялашнинг мукаммал тартибларини ишлаб чиқиш лозим. Бундан ташқари, халқаро молиявий алоқаларни ҳам янги тартибларга ўтказиш даркор.

Нилуфар ЮНУСОВА.

2021-2022 ЎҚУВ ЙИЛИДА БИР ҚАНЧА ЎЗГАРИШЛАР КУТИЛМОҚДА

Ота-оналарга қўлайлик яратиш мақсадида 2021-2022 ўқув йили учун Тошкент шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар марказидаги умумтаълим мактабларида 1-синфга қабул жараёни 15 июндан тажриба-синов тариқасида электрон шаклда амалга оширилади.



Қолган ҳудудлар (Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларнинг бошқа туман(шаҳар)лари) умумтаълим мактабларида 1-синфга қабул **анъанавий шаклда**, яъни бевосита мактабда амалга оширилади.

Хўш, тажриба-синов тариқасида жорий этилаётган электрон шаклдаги қабул жараёни қандай амалга оширилади?

Ушбу жараён икки босқичда – **биринчи босқичда** ота-оналар 2021 йилнинг **15 июнидан 5 июлига қадар my.maktab.uz** электрон платформаси орқали рўйхатдан ўтиб, фарзандлари 1-синфга чиқадиган мактабларни танлайдилар. **Бунда ота-оналарга 3 та мактабни танлаш имконияти берилади.** Биринчи мактаб – ота-

она доимий истиқомат қилаётган ҳудуддаги мактаб, яъни яшаш манзили бириктирилган микроҳудуддаги мактаб. Иккинчи ва учинчи мактаблар ота-оналарнинг ихтиёрий танлови асосида фарзандларини қатнаши учун қулай бўлган мактаблар.

Иккинчи босқичда 2021 йилнинг **6 июлидан 31 июлга қадар** ота-оналар электрон платформа орқали танлаган биринчи мактабга, яъни бириктирилган микроҳудуддаги мактабга ҳужжатларини топширадилар. Ҳужжатларни топшириш тўлиқ электрон шаклда амалга оширилади. Бунда ота-оналарнинг доимий яшаш манзили бўйича бириктирилган микроҳудуддаги мактабга жойлашишлари кафолатланади.

Агар ота-оналар мик-

роҳудуддаги мактабни эмас, бошқа мактабларни танлаган бўлса, яъни электрон рўйхатдан ўтиш вақтида танлаган иккинчи ёки учинчи мактабларнинг бирида бўш ўринлар бўлган тақдирда **1-15 август кунлари** ҳужжатларини топширишлари мумкин бўлади.

Анъанавий шаклда-чи? Қабул анъанавий шаклда амалга ошириладиган ҳудудларда ота-оналар бевосита 2021 йил **15 июндан – 15 июлга қадар** доимий яшаш манзили бўйича бириктирилган микроҳудуддаги мактабга фарзандларини 1-синфга жойлаштириш учун ҳужжатларини топширишлари мумкин. Шунингдек, **16 июлдан – 15 августга қадар** ота-оналарга ихтиёрий танлов асосида бошқа мактабларга, яъни микроҳудудига кирмаса ҳам бўш ўринлар бўлса, фарзандларини 1-синфга қабул қилиш учун бошқа мактабга ҳужжатларини топшириш имконияти берилади.

Эслатиб ўтамиз, умумий ўрта таълим муассасаларининг 1-синфига болалар «Таълим тўғрисида»ги

янги таҳрирдаги қонуннинг 9-моддасига асосан **етти ёшга** тўладиган йилда қабул қилинади, яъни бу **2014 йил 1 январидан 31 декабрига қадар туғилган болалар** саналади. Шунингдек, мазкур қонун талаблари бошқа вазирлик ва идоралар тасарруфидаги, мулкчилик шаклидан қатъий назар, яъни нодавлат хусусий барча таълим муассасалари учун ҳам мажбурийдир.

Микроҳудудлар қандай аниқланади? Умумтаълим мактабларига бириктирилган микроҳудудлар маҳаллаларнинг жойлашуви ва аҳолининг демографик ўсишини инобатга олган ҳолда **туман (шаҳар) ҳокимликларининг қарори** асосида белгиланади. Ҳудудларда янги уй-жойларнинг қурилиши ёки маъмурий ҳудудий чегараларнинг ўзгариши сабабли туман (шаҳар) ҳокимликларининг қарори билан умумтаълим мактабларига **бириктирилган микроҳудудлар қайта ўзгартирилиши мумкин.**

Ихтисослашган синфларга-чи?

2021–2022 ўқув йили учун Халқ таълими вазирлиги тасарруфидаги ихтисослаштирилган давлат умумтаълим муассасаларига қабул **жорий йилнинг 10 июнида бошланиб, 10 июлга қадар** давом этади. Ота-оналарга қўлайлик яратиш ҳамда қабул жараёнининг шаффофлигини таъминлаш мақсадида ҳужжатлар тўлиқ **электрон шаклда** қабул қилинади. Бунинг учун ота-оналар жорий йил **10 июнидан** бошлаб **my.maktab.uz** сайти орқали ихтисослаштирилган таълим муассасаларига ҳужжатларни электрон шаклда топширишлари мумкин.

Эслатиб ўтамиз, ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактабларига **5-синфдан**, ихтисослаштирилган мактаб-интернатларга **7-синфдан** қабул амалга оширилади. Саралаш танловлари Давлат тест маркази томонидан жорий йилнинг **12-30 июль кунлари** ўтказилади.

Лайло РУСТАМОВА,
Халқ таълими вазирлиги ахборот хизмати раҳбари.

РАИС СЎЗ СЎРАЙДИ

МАҲАЛЛА РАИСИ ФОНДИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ КЕРАК

Маҳалламиз ҳудудида 5 минг нафардан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Қўқоннинг энг қадимий ҳудудларидан бири саналамиз. Маҳалламиз номи ҳам жуда эски. Парпашабоф — бу паранжининг тепага очиладиган олд қисми.

Қадимда оналаримиз шу маҳсулотни тикиш билан шуғулланишган. Карвонлар минглаб парпашабофларни Бухоро, Хоразм ва Ўрта Осиёнинг бошқа ҳудудларига етказиб беришган. Ҳозир ҳам асосий тирикчилик — тадбиркорлик ва ҳунармандчиликдан. Одамларимиз новвойчилик, косиблик, зардўзлик, чойшаблар, пардалар тикиш билан шуғулланади. Пайпоқ ишлаб чиқаришга ихтисослашган оилавий тадбиркорлик ҳам кенг тарқалган. Худди шундек, шаҳар марказида жойлашган

эрсак-да, асаларичилик, қорамолчилик, иссиқхоначилик билан шуғулланадиганлар ҳам топилади.

Ўтган йили ҳудудда 4 та ажралиш ҳолати кузатилди. Деярли барчаси — сабрсизликдан, келинларнинг қийинчиликлари чидамсизлигидан юз берган. Болаларимиз сериаллар, кинолар, интернет тармоқлари орқали тарқатилаётган воқеаларни ҳақиқий ҳаёт, деб ўйлашади. Меҳнат қилмасдан шундай яшамоқчи бўлишади. Турмушдан шуни талаб қилади. Меним-

ча, ажралишларнинг кўпайиб бораётганига айнан шу сабаб. Бундан ташқари, ёшларга қўшимча имтиёзлар яратиб бериш ҳам ажралишларнинг олдини олган бўларди, менимча. Масалан, давола-нишда, дори-дармон билан таъминланишда имтиёзлар ҳозир жуда зарур.

Муаммоларимиз ҳам йўқ эмас. Ҳудудда таъмирталаб йўллар кўп. Газ ҳамма жойга бирдек етиб бормайди. Маҳалламизга бино керак. Парпашабоф масжидининг икки хужрасида ўтирамиз.

Оталар чойхонаси авария ҳолатида. Бу масалалардан, ҳатто вилоят ҳокими ҳам хабардор. Шу йил ечим қилишга ваъда берган. Ҳудудимизда сайёҳлар кўп келадиган Худоёрхон музейи жойлашган. Қўқонда кўп фести-валлар ўтказилапти. Яқинда яна бир халқаро йиғин бор. Тўғриси, бу аҳволдан меҳмонлар олдида уялиб қоля-миз. Ўйлайманки, шу ёз барча муаммолари-миз ҳал этилади. Ҳар ҳолда ваъдалар шундай бўлган...

Таклифларга келсак, раисларга

кўпроқ эркинлик, маб-лағ бериш керак, деб ўйлайман. Жиллақур-са, маҳалланинг ўзида раис фондими, маҳалла фондими ташкил қилиш керак. Кимгадир тезкор ёрдам керак бўлганида ўз ёнимиздан ҳам кўмаклашимизга тўғри келмоқда. Жамғарма бўлса, фаолар билдир-гиси, йиғилиш қарори билан шу пуллардан кўмаклашиш мумкин бўлади.

Мавлон МАЪРУПОВ,
Қўқон шаҳридаги «Парпашабоф» маҳалла фуқаролар йиғини раиси.

ЎҚИТУВЧИЛАР КАСАБА УЮШМАСИДАН РОЗИМИ?

Бугун республика-
мизда 10 008
та умумтаълим
мактаби бор.
Уларда 501 минг
44 нафар педагог
меҳнат қилади.
Уларнинг 436
минг 386 нафари
олий маълумотга
эга.

Ўртача ойлик иш
ҳақи 2 миллион 637
минг 352 сўми таш-
кил қилади. Шундан
бир ойда ўртача 26
минг 300 сўм касаба
уюшмаси учун ушлаб
қолинади. Бу бир
йилда 315 минг 600
сўм демакдир. Тўғри,
агар имтиёзлар, маса-
лан, санаторий, ором-
гоҳларга йўлланмалар
тўғри тақсимланса,
меҳнат ҳуқуқлари му-
носиб ҳимоя қилинса,
бу харажат ўзини оқ-
лайди. Ҳеч ким унинг
учун ачинмайди. Хўш,
касаба уюшмалари
фаолиятдан педагог-

лар розими?

Ўзбекистон касаба
уюшмалари федера-
цияси ходимларининг
маълум қилишича,
тегишли йўриқнома-
ларга мувофиқ, ҳар
қандай касаба уюшма
аъзоси 2 йилда бир
маротаба имтиёзли
йўлланма олиш ҳуқу-
қиға эга. Қолаверса,
фарзандлари учун
ҳам оромгоҳларга шу
тартибда имтиёзли
йўлланма олиши мум-
кин. Бундан ташқари,
таълим самарадор-
лиги бўйича туман
(шаҳар) кесимида ту-
зилган рейтингда би-
ринчи бешта ўринни
эгаллаган умумтаълим
муассасаларининг
директорларига, 2 на-
фар ўқитувчиларига
ҳамда халқ таълими
бўлими мудирлари ва
методистларига Каса-
ба уюшмалари феде-
рацияси ҳисобидан



санаторийларда дам
олиш учун бепул йўл-
ланмалар берилади.
Сиҳатгоҳга боришни
истайдиган бошқа
аъзолар эса йўлланма
қийматининг 40 фои-
зини тўласа кифоя.
Яъни икки миллион
сўмлик йўлланма учун
800 минг тўласангиз
бўлди. Шунингдек,
жорий йил яна халқ
таълими тизимидаги
5 984 нафар ходим
санаторийларда дам
олишлари учун бепул
йўлланмалар берил-
моқда.

Шубҳасиз «Яхши
дам — меҳнатга ҳам-
дам». Педагогларга
яратилган шароитлар
алал-оқибат фарзанд-
ларимиз таълими,
тарбиясида ўз аксини
топади. Аммо бари-
бир сиҳатгоҳларнинг
етишмаслиги кўзга
ташланиб турган
вазият. Масалан,
бугунги кунда касаба
уюшмалари тизимида
22 та санаторий бор.
Салкам 34 миллион
нафар фуқарога эга
мамлакат учун бу
жуда кам. Хусусий

секторда санаторий-
лар барпо этиш маса-
ласи бизда жуда оқ-
сайди. Бундай муас-
сасаларни йўқ, деса
ҳам бўлади. Биргина
касаба уюшмалари
йилдан-йилга ортиб
бораётган эҳтиёжни
қоплай олмаслиги
аниқ. Зеро, биз юқо-
рида фақатгина халқ
таълими соҳасинигина
мазкур йўналишда
таҳлил қилдик. Де-
мак, барча соҳаларда
сиҳатгоҳларни кўпай-
тириш, айниқса, ху-
сусий сектор фаолият-
тини жадаллаштириш
пайти келган. Фақат
тизимда хусусий мулк
улушини орттириш
шу пайтгача бор
муассасаларни сотиш
эвазига эмас, янгила-
рини қуриш ҳисобига
амалга оширилиши
керак.

Комрон ТУРҒУНОВ.



ВАЗИЯТ

«ҚАМАЛСАМ ҚАМАЛАЙ, ШУНЧА ПУЛНИ ЙИҒИБ ОЛДИМ-КУ...»

Бугунги кунда энг
кўп содир этилаёт-
ган жиноятлардан
бири **фирибгарлик**
экани ҳеч кимга сир
эмас. ИИБ ҳузуридаги
Тергов департаменти-
нинг хабар беришича,
ўтган йили 10 минг-
дан ортиқ **фирибгар-
лик** жиноятлари қайд
этилган.

Фуқароларнинг ишо-
нувчанлиги ва осон бойиб
кетишга бўлган иштиёқи
фирибгарлар тузоғига ту-
шишнинг асосий сабаблари-
дандир. Фирибгарликнинг
турлари ҳам йилдан-йилга
кўпайиб кетяпти. Шундан
чет элга ишга жўнатиш, ер,
уй олди-сотдиси, ўқишга ёки
ишга киритиш бўйича содир
этилганлар кўрсаткичи катта.

Муаммо нимада? Афсус-
ки, «қамалсам қамалай, шун-
ча пулни йиғиб олдим-ку,
бир кун қайтиб келаман-да»,
деган ўй-хаёллар билан шу
йўлни танлаётганлар кўпай-
иб кетяпти. Улар орасида
хотин-қизларнинг борлиги
одамни ўйлантиради. Замо-
навий фирибгарликни, яъни
интернет ёки телефон орқа-
ли ёшлар содир этаётгани
эса ачинарли. Ички ишлар
вазирлигининг қидирувдаги
шахслар рўйхатида 3 075 на-
фар киши санаб ўтилган. Энг
кўп қидирув Жиноят кодек-
сининг 168-моддаси – «Фи-
рибгарлик» жиноятини содир

этганликда гумонланаётган
819 нафар шахсга нисбатан
эълон қилинган. Бу умумий
қидирувдагилар сонининг 27
фоизини ташкил қилади.

Алдов йўли билан пулини
олиб қўяётганлардан таш-
қари, қонуний йўл билан
фирибгарлик қилаётганлар
ҳам йўқ эмас. Бунга хусу-
сий бандлик агентликлари
томонидан содир этилган
йирик фирибгарликлар
ҳамда машиналар сотуви
бўйича шуғулланган йирик
МЧЖларнинг фаолияти-
ни мисол қилиш мумкин.
Булар юзлаб одамларни чув
туширишгани айтиш ҳақи-
қат. Аммо муаммо шундаки,
алданганларнинг аксарият
қисми ханузгача ўз пулини
ололмай, сарсону саргар-
дон бўлиб, идорама-идора
юришганидир.

Нега бундай? Кейинги
пайтларда одамларда жа-
вобгарликдан қўрқиш ҳисси
йўқолиб бормоқда. Чунки
фирибгарлик учун 8-10
йиллик қамоқ жазоси бел-

гиланган, холос. Жиноятчи
миллионлаб ўзлаштирилган
пуллари қаердадир сақла-
ниб турганини билгани учун
ҳам хотиржам бўлиши та-
биий. Балки жазо чоралар-
ни кескинроқ қилиб қўйиш
вақти келгандир. Қачонки
жазо муқаррар ва қатъий
қилиб белгилансагина, ўша
жиноятнинг илдизига болта
ургандек бўлиши турган гап.

Яна бир гап. Жиноятчи-
ларга жазо тайинланишини
ҳамма билади. Аммо алданган
фуқаро қачон ўз пуллари
олиши мумкинлигини бил-
майди. Мутахассислар бундай
вазиятда фуқароларни ҳам
айблашмоқда. Фирибгарлик
кенг миқёсда авж олиб кет-
маслиги учун нима қилиш ке-
рак? Аввало, мана шу савол-
га жавоб бўладиган вазиятни
қараб чиқиш муҳим. Токи,
жиноят эканини билмабман,
дегувчилар ёки кечирим сў-
раб ўзини оқламоқчи бўлган-
лар сафи кўпаймасин.

НИЛУФАР.

БИЛАСИЗМИ?

Қайси ҳолларда никоҳ тузишга рухсат берилмайди?

Оила кодексига
кўра, қуйидаги ҳоллар-
да никоҳ тузишга йўл
қўйилмайди:

- никоҳланувчи-
лардан биттаси бошқа
никоҳда турган бўлса;
- никоҳланувчилар
насл-насаб шажараси
бўйича тўғри туташган
қариндошлар бўлса
(невара ва бобо, буви
ўртасида, фарзанд ва
ота-она ўртасида);
- туғишган ва ўғай
ака-укалар билан
опа-сингиллар ўртаси-
да никоҳ тузилаётган
бўлса;
- фарзандликка
олувчилар билан фар-
зандликка олинганлар
ўртасида никоҳ тузи-
лаётган бўлса;
- никоҳланувчи-
лардан бири руҳий
касаллик сабабли суд
томонидан муомалага
лаёқатсиз деб топилган
бўлса.

ДАВЛАТ ИДОРАЛАРИ НЕГА «MY.GOV.UZ» ХУЖЖАТИНИ ТАН ОЛМАЙДИ?

«My.gov.uz» — Ягона интерактив давлат хизматлари порталида ҳозирги кунда икки юздан ортиқ электрон давлат хизматлари йўлга қўйилган.

Фуқаролар электрон ҳукумат идентификация тизимидан ўтиб, порталда мавжуд барча хизматлардан масофадан туриб фойдаланишлари мумкин. Рақамлаштириш, электрон ҳужжат алмашиш жараёнидаги бундай қулайликлар яхши, албатта. Бироқ...

Муаммо нимада?

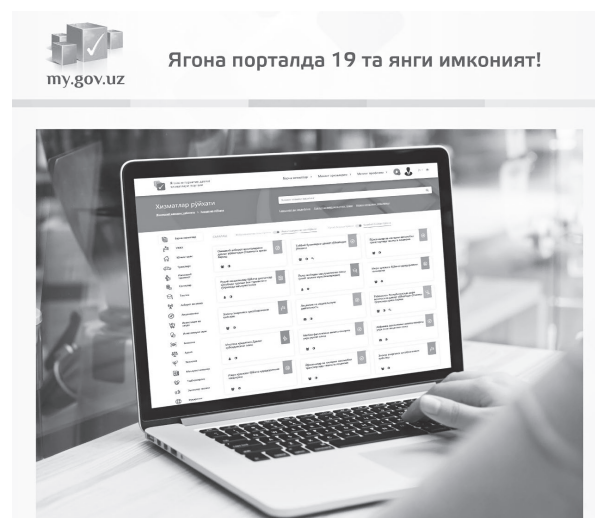
Давлат хизматларидаги ортиқча вақт, маблағ сарфи камайиши, қоғозбозлик, бюрократия йўқолишини мақсад қилган ушбу ташаббусни, афсуски, барча ташкилотлар ҳам ўз фаолиятида қўлламаяпти. Мисол учун, «my.gov.uz» порталида, унинг мобиль иловасида шакллантирилган ҳужжатлар аслига тўғрилиги, уни бошқа сабаблар билан

ран рад этиш мумкин эмаслиги белгиланган бўлса-да, ҳали-ҳамон айрим ташкилотлар муҳр қўйилган қоғоз вариантни афзал билади.

Мисол учун, янги уйингизда коммунал хизматлар билан боғлиқ ҳисоб-рақамларни ўз номингизга ўтказмоқчисиз. Бунда газ таъминоти, электр энергияси, иссиқ сув ва совуқ сув ташкилотларининг барчаси сиздан «форма-17» — яшаш жойида қанча фуқаро доимий рўйхатдан ўтгани тўғрисида маълумотнома сўрайди. Портал орқали керакли маълумотни шакллантириб, қоғозга чиқариб берсангиз, уни қайтаришади. Эмиш-ки, бу ҳужжат муҳр ва масъул шахснинг имзоси бўлмаса, ҳа-

қиқий саналмас экан. Ваҳоланки, бундай сабаб билан рад этиш мумкин эмас.

Юқорида электрон ҳукумат қулайликларини тан олмаётган, эскича ишлашга ўрганиб қолган, «фақат қоғоз гапиради» деган тамойилга муккасидан кетганлар билан боғлиқ биргина мисолни келтирдик. Бундай вазиятлар эса бир нечта. Кредит олиш, ишга жойлашиш, уй-жой сотиб олишдаги қоғозбозликлар шулар жумласидан. Қизиқ, давлатнинг расмий мақомдаги порталида шакллантирилган ҳужжат айнан давлат ташкilotи томонидан қабул қилинмаса, буни қандай тушуниш мумкин? Порталдан олинган маълумотга давлат идорасининг



ўзи ишонмаса, бундай платформа нега керак? Қачонгача масъуллар рақамлаштиришдан кўрқишадими?

Нима қилиш керак? Портал орқали ҳужжат шакллантириш қулай, кўп вақт кетмайди, телефон орқали ҳам амалга ошириш мумкин, демак, иккинчи томон

ҳам буни тан олиши керак. Электрон ҳужжатлар тўсиқсиз қабул қилинишини таъминлаш лозим. Йўқса, қоғозбозликдан қутилдик, рақамлаштириш жараёни авжида, деган фикрлар қуруқ гапга айланиб қолаверади.

**Иброҳим
ПҲЛАТОВ.**

РАИС СЎЗ СЎРАЙДИ

«ҚУРҒОҚЧИЛИК ТИНКАМИЗНИ ҚУРИТЯПТИ...»

Маҳалламизда 3 та қишлоқ ва битта қўрғонча жойлашган. Аҳоли деҳқончилик ва чорвачилик ҳисобига кун кечиради. 25 та иссиқхона мавжуд. Битта фермер хўжалиги бўлиб, унда ҳам мавсумий ишларда кўпчилик банд. Аммо бу йилги даромаддан умидимиз камроқ.

Муаммолар ўз ечимини кутмоқда. Энг катта муаммо, бу — ичимлик сувнинг йўқлигидир. Иккита собиқ иттифоқ давридан қолган сув минораси бор. Аммо яроқсиз ҳолатда. Бу йил қурғоқчилик бўляпти. Ёз бошидан буён суғорилмай қувраб қолаётган томорқалар бор. Қазилган қудуқлар ва «пишма кранлар»дан сув қочган. Ичишга мутлақо яроқсиз бўлса-да, аҳоли шу сувларни истеъмол қилишга мажбур. Пули борлар уч миллион сўмга сув носо-зи қўйдириб, сув чиқаряпти. Аммо бу жуда кам

кўрсаткичда. Қуриб ётган томорқадан даромадни кутишнинг ўзи ахлоқлик. Сув муаммоси бўйича мурожаат қилиб чарчадик. Натижа эса йўқ.

Яна бир масала — электр токи симёғочларининг аксарияти қўлбола усулда аҳолининг ўзи томонидан ясаб қўйилган. Шамол бўлса, кўпинча симлар узилади ёки чалкашиб қолади. Натижада 2 ёки 3 кунлаб чироқсиз қолиб кетамиз. Кейин яна одамларнинг ўзи пул тўплаб, чироқни ёқдиришга эришади. Газ баллонларнинг ёзда тарқатилиши эса жуда кечикиб кетади. Уч ойгача чўзилиб кетган пайтлари ҳам бўлган. Ички йўллар эса таъмирталаб. Олдинлари ҳудудимизда қишлоқ врачлик пункти бўларди. Биноси талабга жавоб бермагани боис ёпилган. Шу сабабли аҳоли қўшни маҳалла ҳудудидаги

ҚВПга қатнашга мажбур. ҚВПнинг ўзимизда ҳам бўлгани яхши эди. Айни пайтда кўпчилик масофа узоқлигидан эмлатишга ҳам боришмаяпти.

Таклиф. Ёрдам сўрашга ёки баъзи масалаларни ўзимиз ҳал қилишга уринсак-да, маблағ бўлмаганидан кейин қўли калталиқ қилиб турган раис нима ҳам қила оларди. Кўмак сўрайлик, десак, ҳудудимизда катта тадбиркор ҳам йўқ. Аҳоли мурожаатларига ечим топишда маҳалланинг ўз маблағи бўлиши керак. Муаммолардан бошқа муаммолар келиб чиқаверади. Агар қўлимизда маблағ бўлса, қисман бўлса-да, нимадир қилишга эришган бўлармидик.

**Рўзибой ТОЛИПОВ,
Пастдарғом
туманидаги «Агрон»
маҳалла фуқаролар
йўғини раиси.**



МЕНДА САВОЛ БОР...



Бир марталик нафақа янги тизим асосида тўланадими?

— Эшитишимча, фарзанд туғилганда бериладиган бир марталик нафақани тайинлаш бўйича янги тизим йўлга қўйилибди. Шу ҳақда маълумот берсангиз...

**Нодира ЗИКРИЛЛАЕВА.
Тошкент вилояти.**

**Севара ЗОКИРОВА,
Давлат хизматлари агентлиги
масъул ходими:**

— Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 23 майдаги «Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш соҳасида давлат хизматлари кўрсатишнинг айрим маъмурий регламентларини тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорига кўра, фарзанд туғилганда, ариза берувчи бола туғилган кундан бошлаб 6 ой муддат ичида бир марталик нафақани тайинлаши учун Давлат хизматлари маркази(ДХМ)га борган ҳолда ёки Ягона интерактив давлат хизматлари портали (ЯИДХП) орқали мурожаат этади. Тегишли сўровнома бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига юборилади.

Пенсия жамғармаси, ўз навбатида, нафақани тайинлаш ёки рад этиш тўғрисида қарор қабул қилади. Нафақа тайинланган тақдирда, уни қачон ва қаердан олиш тўғрисида маълумот, рад этилганда, рад этиш сабаблари кўрсатилган маълумот тегишли ДХМга ёки ЯИДХПга электрон тарзда юборилади. Давлат хизмати кўрсатилгани учун йиғим ундирилмайди.

Бир неча кун олдин ижтимоий тармоқларда Чортоқ тумани Ҳ.Олимжон Агрофирмаси ҳудудидаги «Баланд адир» массивида «GOLDEN NUTS NAMANGAN» томорқа агрохизмати МЧЖ иштирокида қурилган иссиқхоналар аҳволи бўйича танқидий материал эълон қилинди.

«ОЗОДЛИК»

НЕГА ЁЛҒОН МАЪЛУМОТ ТАРҚАТДИ?

Лавҳаларни кўрган киши лойиҳа учун кетган маблағга бир ачинса, наҳотки, вилоят раҳбарлари Президентни алдаган бўлса, дея икки ҳисса куюнгани рост. Аслида ҳам вазият видеолавҳадаги кабимиди? Вилоят мутасаддилари чиндан ҳам раҳбариятни алдаганмиди?

Кеча бу видеолавҳага вилоят ҳокимлиги медиадепартаменти томонидан билдирилган муносабатда аслида вазият бўртириб кўрсатилганини кўриш мумкин.

Муносабатда айтилишича, Чортоқ туманида аҳолининг иш билан бандлигини

таъминлаш мақсадида «Обод диёр» маҳалласи ҳудудидаги «Баланд адир» массивида 2020 йилда 1000 та кичик ҳажмдаги иссиқхоналар барпо этилиб фойдаланишга топширилган. Мазкур иссиқхоналарни бунёд этиш учун жами 13,4 млрд. сўм маблағ сарфланган. Амалга оширилган ишлар натижасида мазкур ташкил этилган иссиқхоналарда 1000 та янги иш ўрини яратилиб, «Темир дафтар», «Аёллар дафтари» ва «Ёшлар дафтари»да турган фуқароларни ишга жойлаштириш чоралари кўрилди. Келиб кетувчиларга қулай-

лик яратиш мақсадида туман марказидан «Баланд адир» массивига бепул автобус қатнови йўлга қўйилди. Иссиқхоналарда бодринг, помидор ва бошқа турдаги сабзавот кўчатлари биринчи ҳосил сифатида экилиб, даромад олишга эришилган. Ҳозирда иккинчи ҳосиллар ҳам парваришланиб бодринг ва помидорлар пишиб етилиш арафасига келди.

Жорий йилнинг 31 май ва 2 июнь кунлари бўлиб ўтган кучли шамол натижасида иссиқхоналарнинг 30-35 фоиз қисмига жиддий зарар етган. Бу камчиликларни

бартараф этиш бўйича туман ҳокимлигида муҳокама йиғилиши ўтказилиб, амалга оширилган ишлар билан бир қаторда йўл қўйилган хато ва камчиликлар таҳлил қилиб чиқилди. Кучли шамол оқибатларини бартараф этиш мақсадида иссиқхоналарда жадал экиш ва таъмирлаш ишлари олиб борилмоқда.

— Иссиқхоналарда мингга яқин томорқачи деҳқонлар ишлашмоқда. Помидорнинг Бўрон навини экканмиз. У икки ҳафтадан сўнг пишади. Тўлалигича Россия Федерациясида экспорт қиламиз.



Шу кунга қадар 1,5 млн. лик амалиётини бажардик. Йил охирига қадар бу кўрсаткич 5 миллион долларга етади, — дейди томорқа хизмати раҳбари Аҳаджон Эгамбердиев.

Гувоҳ бўлганингиздек, ҳолат яхшиланган. Камчиликлар бартараф этилган. Аммо нега «Озодлик» ҳолатни бир ёқлама ёритди? Нима учун маълумотни текширмай эфирга берди? Наҳотки, улар журналистиканинг оддий қоидаларидан ҳам хабардор бўлмаса? Ахир ҳар қандай ахборотни тарқатувчи уни тўғ-

рилигини камида яна икки манбаа орқали текшириши керак эмасми?

Қолаверса, «Журналистлик фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонуннинг 6-моддасида журналистнинг мажбуриятлари белгиланган бўлиб, ўз касбига доир фаолиятни амалга ошириш чоғида журналист ўзи тайёрлаётган материалларнинг тўғри ёки нотўғри эканлигини текшириши ва ҳолис ахборот тақдим этиши шартлиги кўрсатиб ўтилган.

Хайрулло
АБДУРАҲМОНОВ.

МУАММО ВА ТАКЛИФ

МАҲАЛЛА ТИЗИМИНИ АХБОРОТЛАШТИРИШ КЕРАК

Маҳалла фуқаролар йиғини халқ билан биргаликда, уларнинг дарду ташвишлари, қувончларига шерик ҳисобланади. Бу фикрлар нечоғли тўғрилигини яқинда бошимиздан ўтган синовда яққол ҳис этдик. Оғир кунларда аҳоли маҳалла атрофида янада жипслашди. Айнан шу вазиятларда тизимдаги айрим муаммолар ҳам кўзга ташланиб қолди.



Муаммо: маҳаллага қўшимча штат ажратиш жуда зарур. Чунки тизимда ҳужжат ишлари, топшириқлар кўплигидан икки ўринбосарим барчасига ўлгура олмаяпти. Бола пули, моддий ёрдам учун ҳамон аҳолидан ҳужжат қабул қилиш бизнинг зиммамизда қолмоқда. Бунинг натижасида мутахассислар 10-15 кунлаб шу иш билан банд бўлмоқда. Энг ачинарлиси, ҳужжатлари қайтган номзод-

ларда бизга нисбатан норозилик пайдо бўлмоқда. Гўёки, уларнинг ҳужжатини биз рад этган тасаввур ҳам йўқ эмас.

Таклиф: астойдил ҳаракат қилинса, барча масалага ечим топиш мумкин. Шу маънода маҳалла тизимида юқоридаги каби муаммоларни ҳал этиш учун соҳани изчил рақамлаштириш керак. Агар маҳалла фуқаролар йиғинлари ягона базага бирлаштирилиб, маълумотлар

ахборотлаштирилса, ҳам шаффофлик таъминланади, ҳам вақтдан ютамиз.

Масалан, «Аёллар дафтари», «Темир дафтар», «Ёшлар дафтари» бўйича рўйхатни шакллантиришда маҳалла ходимлари уйма-уй юришга тўғри келади. Агар юқоридаги каби ҳар бир маҳалла аҳолиси электрон базага киритилса, оилавий аҳволи ёритилса, шу рўйхат асосида аҳолини тоифаларга тўғридан-тўғри ажратиш мумкин бўларди.

Яна бир таклиф — олис ва ҳудуди катта маҳалла раисларига автокредит ҳисобига машина сотиб олиш имкони яратилишини сўрардим.

Зуфар
АБДУРАҲМОНОВ,
Сардоба туманидаги
«Қуйитош»
маҳалласи раиси.

БИЛАСИЗМИ

Кўчмас мулк ўз вақтида расмийлаштирилмаса...

Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқни ўз вақтида расмийлаштирмаслик жавобгарликка сабаб бўлади. Бундай ҳуқуқни давлат рўйхатидан ўтказмасдан амалга оширилган битимлар ҳақиқий ҳисобланмайди.



Тегишли ҳуқуқ пайдо бўлгандан кейин **1 ой ичида** кўчмас мулк давлат рўйхатидан ўтказилиши керак.

Рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги ариза билан Давлат хизматлари марказларига ёки Интернет давлат хизматлари ягона портали орқали (my.gov.uz) ёхуд кўчмас мулк объектига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органга мурожаат қилинади.

Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқни ўз вақтида расмийлаштирмаслик **245 минг сўмдан 1 млн. 225 минг сўмгача** миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Мамлакатимиз автомобил-созлик саноатига жамоатчилик томонидан жиддий эътирозлар билдириб келинаётир. Бунинг сабаби маълум.

АВТОМОБИЛСОЗЛИК

СОҲАСИНИ ҚАЧОНГАЧА ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАЙМИЗ?

Узоқ йиллар фахрланиб келинган Асакадаги автомобиль заводи-миз халқимизни арзон ва сифатли машиналар билан таъминлаш ўрнига, инсофсиз монополиячига айланиб ўз маҳсулотини қиммат нархларда сотиб олишга мажбур қилди. Чо-рак аср давомида унга тикилган улкан маблағлар ўзини оқламади.

Шунга қарамай, «UzAuto Motors»нинг монополистлик кучини сақлаб қолиш тарафдорлари ҳам бор. Жумладан, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси спикери ўринбосари Алишер Қодиров ушбу қарашни ҳимоялаб келяпти. Унинг фикрича, муаммо машинанинг

қимматлигида эмас, балки одамларнинг кам пул топишида экан. Албатта, аҳолининг даромади пастлиги ҳақиқат. Аммо яна шу ҳолатда қиммат маҳсулот сотиб олишга мажбур бўлиш ўлганнинг устига тепган эмасми?

Мақсадимиз Алишер Қодировнинг сўзларидан қийиқ ахтариш эмас, балки мазкур масаланинг ечими ҳақида фикр юритишдир. Зеро, партия етакчиси тўғри таъкидлаганидек, ўнлаб йиллар давомида халқимизнинг триллионлаб сармояси киритилган ишлаб чиқарувчимизни шунчаки болта билан чопиб, ташқи ишлаб чиқарувчиларга ўз бозоримизни очиб бериши-



миз ўта баҳсли масала.

Алишер Қодиров Ўзбекистонда рақобатбардош ва нормал автомобилсозлик саноатига босқичма-босқич ўтишни таклиф қилади. Бунга у қуйидаги фикрлари орқали ҳам асослашга уринади: «Одамлар нима талаб қилса, шундай бўлиши керак. Аммо бунга шундай моҳирлик

билан қилиш керакки, бунда иқтисодиётни бузиш эмас, балки унга ёрдам бериш зарур. Биз иқтисодиётни қурмоқдамиз, ялпи маҳсулотнинг 35 триллион сўмлик қисmini сақлаб қолиш ёки сақлаб қолмасликни муҳокама қиляпмиз. Агар давлат ҳозирда автомобилсозлик саноатини қўллаб-қувватламаса, у қулаб

тушади. Ва биз ЖСТга аъзо бўламиз, аммо бизда ўз автомобилсозлик саноатимиз бўлмайди. Ҳозир қиммат ва сифатсиз автомобилни сотиб олиш орқали соҳани қўллаб-қувватлаяпмиз, бунга шундай қабул қилиш керак».

Бир қараганда, жўяли фикрлар. Бироқ охири гапи анча мунозарали. Хўш, қачонга халқимиз «UzAuto Motors»нинг монополиясига чидаган ҳолда соҳани қўллаб-қувватлаши керак? Аниқ муддати, ишлаб чиқилган стратегик режалар борми? Албатта, бу саволга Алишер Қодиров жавоб беролмайди. Аммо автомобилсозлик саноати мутасадди-

лари, компания раҳбарлари нега бу ҳақда лом-мим дейишмаяпти?

Назаримизда, улар халқимизнинг чўнтаги ҳисобига ишлаб чиқариши сақланиб турганидан масъулият сезаётгани, ўтган даврда сарфланган маблағларнинг фойда келтирмаганидан хижолат чекаётгани йўқ. **Шундай экан**, қачондир автомобилсозлик саноатимиз ривожланиб, ҳалол рақобат асосида иқтисодий фойда келтиришига ишонч борми? Мутасаддиларни ушбу саволга жавоб излашга мажбурлаш керак.

Илғор ЗАМОНОВ,
блогер.

АЖАБ!

ҚАРБҲИЙЛАР ЯНА ТРЕНДДА

Кеб қолинг, об қолинг, тилло ручкалар бор. Арзонгина сотаману кетаман, атиги 30 млн. сўм берсангиз кифоя.

Савдо тугади: ручкалар Мудофаа вазирлигига сотилди.

Дўстлар, ҳеч ҳайратланарли жойи йўқ бунинг. Шу пайтгача шундай қилинган, бундан кейин ҳам шундай бўлса ажабланиш керак эмас. **Хўш, 30 миллионга сотиб олишса, нима бўлибди, ахир сендан пул сўрамаяпти-ку, тўғрими?**

Бу бир ёндошув.

Мудофаа вазирлигининг маълум қилишича, бу қимматбаҳо ручкалар бекорга сотиб олинмаяпти. Гап шундаки, раҳбарият иштирокидаги хорижлик ҳамкорлар билан амалга оширилаётган протокол тадбирларини юқори савияда ташкиллаштириш ва Мудофаа вазирлиги нуфузини сақлаш мақсадида истиқболда халқаро миқёсдаги таниқли фирмаларнинг канцелярия ашёларидан фойдаланиш режалаштирилган. Ўрни халқаро тадбирларда Ўзбекистон Республикаси расмий

вакиллари томонидан фойдаланиш учун қўлланиладиган ашёлар халқаро нуфузга лойиқ даражада бўлиши шарт, деяпти вазирлик. **Айтганча**, бу ҳали ҳаммаси эмас экан.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, эълонда кўрсатилган нарх якуний тўхтам эмас, балки бозор қоидаларига кўра тадбиркорлик ва маҳсулот етказиб бериш билан шуғулланадиган корхона ва ташкилотларнинг маҳсулот ва нархлар бўйича барча таклифлари ўрганилади, танлов асосида якуний ҳулосага келинади. Демак «имзо чекарнинг» нархи яна ошиши ва ёки аксинча тушиши ҳам мумкин.

Оддий мантиқ: имзо бренд ручкада қўйилса нима? Демак унинг қийматига қараб, келишувларнинг даражаси, миқдори ошади ёки камаёди.

Бу иккинчи ёндошув.

Айтганча, ручкалар вазирлиқнинг бюджетдан ташқари маблағлари ҳисобидан харид қилинапти экан. Бюджетдан ташқари маблағларни шунда турли бўлар-бўлмас нарсаларга сарфлаш мумкинми? **Хўп шундай экан, яъни бюджетдан ташқари маблағ қиймати катта бўлса, нега давлатдан пул олинаяпти?** Ёки вазирликка ажратиётган сумма қиймати қисқартирилиши мумкинлиги айтилмаяпти.

Тўғри, мудофаа энг муҳим бўғин. Бироқ бу уларга ҳамма нарсаси мумкин дегани эмас-ку. **Фикримизча**, бюджетми ёки ундан ташқари-ми ҳар қандай маблағ тийин-тийинига фойдали мақсадларга сарфланиши керак. Ходимларга қулай меҳнат шароити яратиш ва малакасини оширишга йўналтирилса балки яхшироқ бўлармиди?

Бу учинчи ёндошув.

САМИНА.

РАИС СЎЗ СЎРАЙДИ

Маҳалламиз ҳудудида 3 та қишлоқ жойлашган бўлиб, 13 йилдан бери маҳалла раиси бўлиб ишлайман. Каттаю кичикни танийман. Кимнинг қандай муаммоси бор, ким қандай яшаяпти, барчасидан хабардорман. Шу боис нимадандир келишмовчилик бўлдим, боришим билан мурса қилишга ўтишади.

«ШАМОЛ БЎЛИШИДАН ҚЎРҚИБ ТУРАМИЗ»

Муаммо бор. Янги ташкил этилган гузаримизга трансформатор ва симёғочлар керак. Қишлоқ врачлик пунктнинг йўқлиги аҳолини қийнаб қўйган. Маҳалланинг ўз идораси йўқ. Ижарада турамыз. Янги бино қуришни режалаштирганмиз. 60 йилларда катта кучланишли электр энергияси ўтказилган бўлиб, унинг остида 20 та хонадон бор. Мана шу токни бошқа ерга кўчириш борасида бир неча мартаба мурожаат қилдик. Бу ҳудуд жуда хавфли. Айниқса, шамол бўлса, шу ерда яшовчи хонадон эгалари симларни узулиб кетишидан қўрқиб ту-

ришади. Аммо фалокат юз бермайди, дея ҳеч ким кафолат беролмайди. Мутасаддилар шу муаммомизни тезроқ ҳал қилиб беришса, яхши бўларди.

Таклиф. Маҳалла раисига юклатилган вазифалар кўп. Шу боис раисларнинг маошини кўтариш керак. Агар ойлигимиз кўтарилса, 12 соат эмас, 24 соат ҳам меҳнат қилаверардик. Бу таклифим бошқа раисларга ҳам маъқул келади, деган фикрдаман.

Қобил НОРБОВЕ,
Тайлоқ туманидаги «Адас» маҳалла фуқаролар йиғини раиси.

МАКТАБЛАР РЕЙТИНГИ БИЗГА НИМА УЧУН КЕРАК?

Энди мактабларнинг фаолияти баҳолаб борилади. Бу билан нима ўзгаради? Мактабни битирган ўқувчи тайёрлов курсларисиз талаба бўла оладими? Ёки таълим муассасалари яхши натижа учун соғлом рақобатга киришадими? Рейтинглارнинг тузилишию эълон қилиниши бизга нима беради?

Гап шундаки, Хукумат қарори билан Умумий ўрта таълим муассасалари рейтингини аниқлаш тартиби тўғрисидаги низом тасдиқланди. Низомга кўра, ҳар йили **20 январга** қадар Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятларда Таълим инспекцияси ҳамда тизимида умумий ўрта таълим муассасаси бўлган ва-зирликлар ва идораларнинг ҳудудий бўлинмалари ҳодимларидан иборат тегишли ҳудуддаги умумий ўрта таълим муассасаларида ижтимоий сўровнома-лар ва назорат ишларини ўтказиш бўйича ишчи гуруҳлар тузилади.

Ишлаб чиқилган рейтингни аниқлашга оид маълумотлар базасини шакллантириш бўйича жадваллар ҳар йили **1**

февралга қадар Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси расмий веб-сайтидаги платформа (monitoring.tdi.uz) жойлаштирилади.

Жадваллага тегишли маълумотлар киритилиб, умумий ўрта таълим муассасаларининг директорлари томонидан тасдиқланган ҳолда **25 апрелга** қадар ҳудудий бўлинмаларга тақдим этилади. Ҳудудий бўлинмалар томонидан жадваллар асослантувчи ҳужжатлари билан биргаликда ҳар йили **1 майга** қадар махсус платформага жойлаштирилади.

Шунингдек, назорат ишлари умумий ўрта таълим муассасаси ўқувчиларининг умумтаълим фанлари бўйича билим даражасини аниқлаш мақсадида **ёзма иш ва тест синови**



шаклида ўтказилади. Мазкур низомга 1-илова сифатида умумий ўрта таълим муассасалари рейтингини аниқлаш мезонлари ва ҳисоблаш методикасига кўра мактаблар рейтингини аниқлашда: 11-синф битирувчилари томонидан олий таълим муассасаларига киришда тўплаган баллар, ОТМга ўқишга кирганлар салмоғи, ўқувчиларнинг билим даражаси, педагогларнинг салоҳияти, ўқувчи ва ўқитувчиларнинг чет тилларини билиш даражаси, ўқувчи ва ўқитувчилар ўрта-сида ўтказиладиган ижтимоий сўровнома натижаси, таълим муассасасида маънавий-маърифий ва ўқув тарбиявий

муҳит (Ўзбекистон Республикаси Президенти илгари сурган беш ташаббус доирасида қилинган ишлар асосида) каби кўрсаткичлар инобатга олинади.

Рейтинг натижалари ҳар йили янги ўқув йили бошланишидан кечикмай Инспекциянинг расмий веб-сайтида эълон қилинади.

Бу ташаббус таълим ривожини учун қўйилган ислохот бўлиши мумкин.

Бироқ таълим муассасаларининг фаолияти бирдек баҳо-ланмаслиги тўғри эмас. Яъни рейтингда барча мактаблар эмас, фақат иштира-к этишни хоҳлаганларнинг натижалари баҳоланади. Умумий платформага эса

маълумотлар ҳудудий бўлимлар томонидан жойланади.

Фикримизча, ҳеч ким ўз ҳудуди «ёмон» отликқа чиқишини хоҳламайди. Бизнингча, бу ерда ҳолисликка путур етади. Ундан кўра ҳар бир мактаб белгиланган талаблар бўйича маълумотларни умумий платформага жойлаб бориши, тузилган комиссия эса унинг ҳақиқатга яқин эмаслигини аниқла-ши яхшироқ самара беради. Бу билан бир нечта босқичдан ўтадиган ҳужжат топшириш жараёни муддати ва босқичи ҳам камаяди.

**Ҳовожон
КЕНЖАЕВА,
ўқитувчи.**

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ

КЕТМОНЧИ АЁЛЛАР ҚАЧОН ҚАДР ТОПАДИ?

Қуёш беаёв қиздираётган айни пайтда далаларда ёғгани чопиқ қилиш авжига чиққан. Шундай жазирамада куннинг тиғида ишлашни тасаввур қиляпсизми. Қишлоқ хотин-қизларнинг маълум бир қисми шу юмۇш билан банд. Бундай оғир, ноқулай шароитда ишлашни унча-мунча эркак киши хоҳламайди.

Тўғри, уларни дала меҳнатига ҳеч ким мажбур қилмаган. Ҳозир қишлоқларда тўп-тўп бекорчи одамлар бўлса-да, уларни илгаригидек далага ҳайдаш иложсиз. Ҳаммасига турмуш, тирикчилик мажбур қилади. **Лекин** бу уларнинг меҳнат муҳофазаси таъминланиши шарт эмас, деган маънони бермайди.

Айтайлик, иссиқ ҳавода меҳнат қилиш соғлиқ учун зарарли. Бунинг устига, дала шароитида чангдан ҳимояланиш, гигиена талабларига риоя қилиниши фақат



қоғозларда назоратга олинса керак. Чунки қишлоқ аёллари ақлини танибдики, шундай шароитда ишлаб келишади, бунга ўрганиб ҳам кетишган. Иссиқдан, чангдан ҳимояланиш учун катта

рўмоллар ўраб олишадик, нафаси қайтиб кетмаганига ҳайрон қоласан.

Аслида бошқа илож ҳам йўқ-да. Тушунамиз, дала шароитида кундуз кун уларга салқин муҳитни яра-

тиб бериш имконсиз. Кечаси эса ишлашга ноқулай. Фақатгина тонг отиб, кун қизигунча бўлган уч-тўрт соатдан унумли фойдаланиб қолиш мумкин. Қолган вақт эса қуёш тиғида ишлашга тўғри келади.

Энг ачинарлиси, меҳнатга яраша ҳақ тўланмайди, у ҳам тўланса. Кўп ҳолларда кузда ёғзапоя олиш келишуви асосида текин ишлайверишади. **Ваҳоланки,** шаҳарлик аёлга ўн баравар кўп ҳақ тўлаш ваъда қилинса ҳам у бундай шароитда меҳнат қилишга асло рози

бўлмайди. Хоҳлаганда ҳам ишлай олмайди.

Демоқчимиз-ки, хотин-қизлар масалалари билан шуғулланувчи ташкилотлар масъуллари бу муаммога тегишли идораларнинг эътиборини қаратиши лозим. Токи жазирамада офтоб тиғида далада ишлаётган кетмончи аёлларга санитария-гигиена шароитлари яратилиши, ноқулай шарт-шароитда меҳнат қилаётгани учун қонунда белгиланган тарзда ҳақ тўланиши таъминлансин.

Тўлқин ШЕРНАЕВ.

ФУҚАРОЛАРГА СТИР БЕРИШ 2021 ЙИЛ 1 ИЮЛДАН БЕКОР ҚИЛИНАДИ, БИРОҚ...

Президенти-мизнинг «Аҳоли ва тадбиркорлик субъектларига давлат хизматларидан фойдаланишда янада қулай шароитлар яратиш, бу борада бюрократик тўсиқларни қисқартириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони асосида электрон тизим орқали олиш имконияти мавжуд бўлган маълумотларни қоғоз кўринишида олиш, иш фаолиятини ташкил этиш учун муҳим бўлмаган ҳужжатларни талаб қилишни чеклаш каби маъмурий тўсиқлар бартараф этилиб, аҳолига кенг қулайликлар яратилмоқда.

Хусусан, **2021 йил 1 июндан** бошлаб давлат органлари, ташкилотлар ва муассасалар томонидан аҳолидан солиқ тўловчи жисмоний шахсларнинг давлат солиқ хизмати органларида ҳисобга қўйилганлиги (СТИР олганлик) фактларни тасдиқловчи ҳужжатларни талаб қилиш бекор қилинди. Яъни, давлат органлари ва ташкилотлари жисмоний шахсларга давлат хизматларини кўрсатишда, ишга қабул қилиш жараёнида ва бошқа маъмурий тартиб-таомилларни амалга оширишда жисмоний шахсларнинг солиқ органларида ҳисобга қўйилганлигини солиқ органидан мустақил равишда ёки «Электрон ҳукумат» тизими идоралараро интеграциялашув платформаси орқали сўраб олиши лозим.



Шунингдек, фармон билан **2021 йил 1 июндан бошлаб** 16 ёшга тўлган шахсларга идентификация ID-карталари бериш уларни солиқ органларида солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйиш билан бир вақтнинг ўзида амалга оширилиши белгиланди. Шунга асосан, **2021 йил 1 июлдан бошлаб** солиқ органларида солиқ тўловчиларнинг ҳисобини юритиш жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақа-

мидан фойдаланган ҳолда амалга оширишга ўтилади. Яъни, солиқ тўловчининг идентификация рақамини **(СТИР) бериш** бўйича давлат хизматларини кўрсатиш **бекор қилинади**.

Жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами барча давлат, банк, ижтимоий ва бошқа хизматларни кўрсатишда фуқаронинг шахсини тасдиқловчи ягона идентификатор ҳисобланади ҳамда давлат органлари ва ташкилотлари томонидан жисмоний шахсларни идентификация қиладиган алоҳида рақамларни юритиш тақиқланади.

Дарҳақиқат, давлатимиз раҳбарининг юқоридаги фармони асосида **1 июндан** давлат органлари, хўжалик бирлашмалари,

маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари, давлат ташкилотлари ва муассасалари томонидан аҳолидан, шу жумладан, тадбиркорлик субъектларидан талаб қилиш бекор қилинган ҳужжат ёки маълумотларнинг талаб қилиниши давлат хизматлари кўрсатиш соҳасидаги **қонунчилик ҳужжатлари талабларини бузиш деб ҳисобланади** ҳамда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда **жавобгарликка тортишга асос бўлади**.

Афсуски, бугун айрим давлат органлари, хўжалик бирлашмалари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари, давлат ташкилотлари ва муассасалари томонидан фуқароларимиздан талаб қилиниши бекор бўлган мазкур

маълумотнома ва ҳужжатларни талаб қилиш ҳолатлари учрамоқда.

Шуни унутмангки, ҳар қандай ташкилот ушбу ҳужжатларни «Электрон ҳукумат» тизими идоралараро интеграциялашув платформаси орқали сўраб олиши зарур. Фуқаролар, тадбиркорлик субъектлари ўз ихтиёрига кўра, қайд этилган турдаги маълумотномалар ва ҳужжатларни олиш учун Давлат хизматлари марказларига мурожаат қилишлари мумкин.

Агар Сиз юқорида қайд этилган ҳужжатлар, маълумотномаларни давлат органлари, хўжалик бирлашмалари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари, давлат ташкилотлари ва муассасалари томонидан талаб қилиш ҳолатларига дуч келсангиз, зудлик билан Давлат хизматлари агентлигига мурожаат қилишингизни сўраймиз.

Батафсил маълумотни **1148** телефон рақами ёки **xolis_pazar** телеграм каналимиздан олишингиз мумкин.

Мақсадбек ҚўЧҚОРОВ.



ФИКР

МАҲАЛЛА ҲИСОБИДА ПУЛ БЎЛИШИ КЕРАК

Маҳалламиз ҳудудида Олмалик кон металлургия комбинатининг ишлаб чиқариш объекти жойлашган. Қазиб олиш ишлари олиб борилгани учун ҳафтада икки марта ҳудудимизда зилзила бўлади.

Бу аҳолига ноқулайлик туғдириши тайин. Шу боис 2025 йилга қадар аҳолимизни босқичма-босқич «Бўстон» маҳалласи ҳудудига кўчирилиши режалаштирилган. 2020 йилда 146 та хонадон кўчирилган бўлса, ҳозирда 300 та хонадон уйлари баҳолаш жараёни давом этапти. Давлат дастури асосида амалга оширилаётган бу саъй-ҳаракатлар,



албатта, аҳолимизнинг қулай шароитда яшашига замин яратади.

Профилактика инспектори билан

мустаҳкам ҳамкорлигимиз боис йиғинимиз жиноятдан холи ҳудудга айланган. Ишсизлик муаммосига

ҳам деярли барҳам берганмиз. Бироқ баъзилар «Мен бу ишда ишламайман», «Маоши кам, шароити яхши эмас» каби важларни рўқач қилиб, таклиф қилинган иш ўринларни рад қилмоқда. Маҳалла ҳам ваколати доирасида қўлдан келганини қиладди, аҳолининг барча истакларини амалга ошира олмайди. Афсуски, буни ҳамма ҳам тушуна-

вермайди.

Фикримча, ҳар бир маҳалланинг ўз ҳисоб рақамида пули, ҳудудида тадбиркорлик субъектлари кўп бўлиши лозим. Шундагина у ҳақиқий маънода ислохотчига айлана олади.

Фарҳод ОЙНАЗАРОВ,
Тошкент вилояти
Олмалик шаҳридаги
«Қалмоқир»
маҳалла фуқаролар
йиғини раиси.

Бир юмуш билан дў-
конга киргандим. Кир-
диму, асабларим таранг-
лашиб чиқдим. Сабаби,
сотувчи ва унга таниш
киши бир-бирларини бе-
малол ҳазиломуз сўкиш
сўзлар билан «сийлаёт-
ган» экан.

СЎКИНМАСДАН ГАПИРА ОЛАСИЗМИ, ВАТАНДОШ?

Ҳар гапининг боши
ёки охири жуда кўпол,
уятли сўкиш сўзлардан
иборат бўлиб, камига
онасини қўшиб сўк-
моқда. Энг ачинарли-
си, бу сўкишлардан
улар ҳеч ҳам ҳижолат
тортмас ва кулгу ара-
лаш гаплашишар эди.

Уларга қарата «би-
родар сўкинмасдан
гаплашинглар» десам,
«чин дилдан сўкмаяп-
ман-ку» дея жавоб
қайтарди. Афсус...
Бу ҳолат кўча-кўй-
да, ён-атрофимизда,
светофор чизигида,
бозорда, навбатлар
ва бошқа ҳолатларда
кунлик кўзга ташла-
надиган воқелиқдир.
Бундай сўкинишлар-
нинг энг ашаддийлари
ижтимоий тармоқлар-
да, айниқса, авжига
чиқмоқда. Хўш, дини-
мизда сўкиниб гапи-
ришга қандай муноса-
бат билдирилган?

Сўкиш ёки сўкиниш
исломда катта бео-

доблик ва гуноҳлар
қаторига киради. У иж-
тимоий алоқаларнинг
бузилишига, инсон-
ларнинг ҳақоратлани-
шига олиб келадиган
бадхулқликдир. Шу-
нинг учун ҳам Пай-
ғамбаримиз (с.а.в.) ўз
ҳадисларида сўкишни
қаттиқ қоралаганлар.
Имом Бухорий, Имом
Термизий, Имом Наса-
фий ва бошқа машҳур
муҳаддислар Абдуллоҳ
ибн Масъуддан ривоят
қилган машҳур ҳа-
дисда Пайғамбаримиз
Мухаммад (с.а.в.):

**«Мусулмон кишини
сўкиш фисқдир. У
билан урушиш эса
куфрдир»**, деганлар.

Маълумки, фо-
сиқлик катта гуноҳ
ҳисобланади. Шариат
кўрсатган чегарадан
чиқиб, гуноҳ ишлар-
ни қилувчилар фосиқ
ҳисобланади. Фисқ
диндан чиқишнинг
бошланиши бўлиб,
тавба қилмасдан,

ўша гуноҳни давом
эттирганлар диндан
чиқади. Шунинг учун
ҳам ҳадиси шарифда
сўкиш фисқ, уруш
эса куфр дейилапти.

Одатда одамлар
сўкишга унча эътибор
бермайдилар. Сўкса
сўкилиб қолармиди, деб
кетаверадилар. Фалон-
чи бўлгандан кейин
сўкади-да, деган ноў-
рин мулоҳазаларни ҳам
айтадилар. Аслида эса,
сўкиш гуноҳ ва қабих
иш бўлиш билан бирга,
ўзидан кўра каттароқ
гуноҳ ва ҳалокатларга
элтувчи йўл ҳам ҳисоб-
ланади. Имом Баззор
Абдуллоҳ ибн Амр
розияллоху анҳудан ри-
воят қиладилар. У киши
Пайғамбаримизга са-
надини етказадилар. У
зоти боборакот (с.а.в.):

**«Мусулмонни сўкиш
ҳалокат жари ёқасига
келганлигини англа-
тади»**, деган эканлар.

Ўзаро муомалада
биринчи бўлиб сўккан
одам катта маънавий
жиноят қилган бўла-
ди. Орадаги ҳурмат ва
иззат, ўзаро тушуниш
пардасини йиртган,
ёмонликка йўл очган
бўлади. Имом Байҳа-
қий Абдуллоҳ розиял-
лоху анҳудан ривоят
қилган ҳадисда Пай-
ғамбаримиз Мухаммад
(с.а.в.): **«Ҳар қандай
икки мусулмоннинг
орасида албатта,**



**Аллоҳ Таоло томони-
дан тутилган парда
бўлади. Улардан
бири иккинчисига
бир оғиз сўкиш сўз
айтса, Аллоҳнинг
пардасини йиртган
бўлади»**, деганлар.

Имом Ибн Ҳиббон
ривоят қилган ҳадисда
Ниез ибн Ҳимор куйи-
дагиларни айтадилар:
«Мен Пайғамбаримиз
(с.а.в.)га **«Эй Аллоҳ-
нинг Расули! Бир
одам мени сўкса, у
ўзимдан паст бўлса,
ундан ғолиб кела-
диган бўлсам, менга
бирор нарса бўла-
дими?»** деб сўра-
дим. У зот: **«Икки
сўкишган, обрўйини
тўкаётган ва ёлғон
гапираётган киши-
лар икки шайтон-
дир»** дедилар. Демак,
Пайғамбаримиз (с.а.в.)
Ниез ибн Ҳимор ро-
зияллоху анҳуга ўзини
сўккан одамга жавоб
қайтаришга изн бер-
мадилар. Агар шундай

қилса, икки беодоб
шайтоннинг бири бў-
либ қолишини англат-
дилар. Бу нарса ҳар
бир мусулмоннинг ёди-
да доимо туриши лозим
бўлган нарсадир.

Сўкишни ўзига одат
қилиб олган беодоб
инсонлар ўзларининг
жирканч хулқлари,
пасткашликлари билан
нафақат қаршисида
турган шахсни, балки
беайб, мўътабар ва
улуғ инсонларни ҳам
ҳақорат қилган бў-
лади. Одам шаклида
юрган бундай шахс-
лар ёмонлигидан уйда
ибодат билан машғул
бўлиб ўтирган мушти-
пар оналар, опа-син-
гиллар ва бошқалар
ҳам четда қолмайди.
Кўпроқ бу ҳақоратлар
сўкувчининг ота-она-
сини ва яқинларини
ҳақорат қилиш билан
қайтарилади.

Имоми Бухорий
Абдуллоҳ ибн Амр
розияллоху анҳудан

ривоят қилган ҳадисда
Пайғамбаримиз (с.а.в.):
**«Катта гуноҳларнинг
каттаси инсоннинг ўз
ота-онасини лаънат-
ламоғидир»**, дедилар.
Шунда: **«Эй Аллоҳ-
нинг Расули! Қандай
қилиб одам ўз ота-
онасини лаънатлай-
ди»**, деб сўралди. У
зот (с.а.в.): **«Бир одам
биронинг отасини
сўкса, у ҳам бунинг
отасини сўкади, она-
сини сўкса, онасини
сўкади»**, дедилар.

Кўриб турибмизки,
бу жуда ҳам жирканч
ва ёмон ҳолат экан.
Ота-онага раҳмат,
иззат-обрў келтириш-
нинг ўрнига ўзининг
беодоблиги ила лаъ-
нат, сўкиш келтириш
нақадар бадбахтлик.

Инсон ўзининг бар-
ча тасарруфотлари,
ишлари, гап-сўзларини
идора қила билиши,
яхши сўзларни ай-
тиб, яхши амалларни
қилиб, ёмон сўз ва
амаллардан қайтиши
лозим. Исломда на-
фақат одамни, балки
хайвонларни сўкиш
ҳам ман қилингандир.
Ёш болаларимизни шу
руҳда тарбиялаб бори-
шимиз керак. Катталар
эса бу борада уларга
ўрнатилган за-
рурдир.

Саидаброр УМАРОВ,
журналист.



РАИС СЎЗ СЎРАЙДИ

«ГАЗ УЧУН ҲОЗИРДАНОҚ ҲАРАКАТНИ БОШЛАГАНМИЗ»

Маҳалламиз
туман марказида бў-
либ, аҳоли зич жой-
лашган. Қайта-қайта
муружаат қилиши-
миздан сўнг, ниҳоят
йўлларимиз таъмир-
лаш ва симёғочлар
ўрнатиш бўйича
дастурга киритил-
ди. Яқин кунларда
ишлар бошланиши
керак.

Биздаги энг катта
муаммо киш мавсу-
мида бошланади. Газ
босимининг камайиб
кетиши ёки тез-тез
ўчиб қолиши ортидан
аҳолининг норозили-
ги кучаяди. Марказ
бўлгани боис томор-
қалар ҳам кичкина.
Ўтин қилишнинг
иложи йўқ. Бу борада
оғзаки ҳам, ёзма ҳам
муружаат қилганмиз.
Ҳозир ҳам айнан шу
масала бўйича те-
гишли ташкилотларга
бориб юрибман.



Таклиф. Маҳалла
раиси изланса, ҳар
қандай муаммога
ечим топиши мумкин.
Маҳаллага раисликка

ўз номзодини қўй-
ган фуқаро нима-
лар қилиши ҳақида
тасаввурга эга. Аммо
баъзида ўз иш фао-

лиятдан нолиганлар-
ни кўриб ҳайратлана-
ман. Билиб туриб, шу
ишни ўз масъулиятига
олдими, демак, ортга
чекинмай ишлаш
керак. Тўғри, баъ-
зи масалаларнинг
маҳаллада ечимини
топиб бўлмайди. Аммо
тегишли мутасадди-
ларга етказиб бериш
учун ўртадаги кўприк
бўла олиши мумкин.

Яна бир гап. Ўтган
йили тумандаги 38
та маҳалла ичидан
«Намунали маҳалла»

номинациясига са-
зовор бўлиб, «Обод
ва хавфсиз маҳалла»
дея эътироф этили-
шимиз меҳнатимизга
берилган баҳо бўлди.
Албатта, бу мақтов
бутун маҳалла аҳоли-
сига қаратилган эъти-
роф ҳисобланади.

**Хуршида
ҚОСИМОВА,**
Жомбой туманидаги
Алишер Навоий
номидаги маҳалла
фуқаролар йиғини
раиси.

Тахририятимизга кредит масаласида жуда кўп мурожаатлар бўлади. Уларда қайсидир банк ҳужжатбозликка берилгани, бошқасида маблағ ажратиш чўзилаётгани, яна бирида кредит картаси билан боғлиқ саволлар бор. Жумладан, улардан айримларини келтириб ўтаемиз:

«БАНК — МИЖОЗ УЧУН»

ДЕГАН ГАП ЁЛҒОН БЎЛМАСИН

«Яқинда 10 млн. сўм қарз олиш учун Ипак йўли банкига бордим. Банкдагилар микроқарз олиш учун машина ёки уйни гаровга қўйиш кераклигини айтди. Бунинг учун, аввало, мулкни баҳолашти, нотариусда «запрет» қўйдириш, кейин сўғурта қилиш лозим. Бу ишлар харажатсиз битмайди. Бунга ҳам рози бўлдим. Аммо гаровга қўйиладиган уйда ҳеч ким рўйхатда турмаслиги, машинанинг эса ишлаб чиқарилганига 3 йилдан ошмаслиги керак экан. Жаҳлим чиқди. Ахир яшаб турган уйимда ҳеч ким рўйхатда бўлмаслиги мумкинми?! Машинанинг ишлаб чиқарилганига уч йилда ошган бўлса нима қилибди?! Ахир атиги 10 млн. сўм учун камида 50-100 млн. сўмлик мулким-

ни гаровга қўйишга ҳам рози бўляпман-ку! Хуллас, банклар микроқарз бермаслик учун шундай хурмача талабларни қўяётган кўринади».

«Марказий банкнинг 26 млн.дан ортиқ карта муомалада экани ҳақидаги маълумотини ўқиб қолдим. Лекин карталарнинг қанчаси ишлатиётганидан хабари бормикан? Масалан, менда 8 та карта бор, 6 тасидан фойдаланмайман. Қайси банкка борманг, ўзининг картасини тикиштиради. Қўлимдаги тайёр картага эса пул ташлаб бермайди. Мақсад нима, карта сотиб, мижознинг пулини шилишми?»

Шунингдек, банкоматларга майда купюраларнинг солинмаётгани, зарур пайтда картада қолган 30-40 минг сўмни нақдлаш-

тириб бўлмаётгани ҳам камчиликлар сирасига киради. Қолаверса, банклар «кредитни уйингиздан чиқмай расмийлаштиришингиз мумкин», деб реклама қилса-да, бунинг учун шунчалик кўп шахсий маълумотларни кiritиш керакки, ҳатто унга болалиқдаги ўртоғингизнинг исмини ҳам ёзишингиз лозим. Шундан кейин ҳам тайинли жавоб ололмайсиз. Хўжакўрсин учун қилинган бундай ишлар кимга керак?!

Ёки бўлмаса, картадаги пулни нақдлаштиришдан олинadиган хизмат ҳақини 1 фоиздан 0,5 фоизга тушириш орқали аҳолига катта енгиллик яратиш мумкин. Ҳар ҳолда банклар шунча йилдан бери банкоматлар харажати чиқариб бўлгандир. Хуллас, банклар фаолияти



билан боғлиқ бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин.

Хўш, нима қилиш керак? Энг аввало, микроқарзга уй ёки машинани гаровга қўйишни тақиқлаш лозим. Банкларнинг 10-15 млн. сўмлик микроқарзга 100-200 млн. сўмлик мулкни гаровга қўйдириши адолатдан эмас. Банкдаги пуллар ҳам халқнинг пешона

терисидан тўпланган. Қолаверса, кредит олаётганда пулни қайси картага ташлаш масаласини мижознинг ўзи ҳал қилсин. Бу ортиқча пул ва вақт сарфланишининг олдини олади.

Марказий банк банкоматларга майда купюралар солинишини ҳам назорат қилиши лозим. Пулни нақдлаштиришдан ушлаб қоли-

надиган хизмат ҳақини 0,5 фоизга тушириш лозим. Қайси банк хизмат ҳақини арзон қилса, албатта, мижозлар ўша банк банкоматидан кўпроқ фойдаланади. Яъни банклар арзон қилиб, янада кўпроқ даромад топсин. Акс ҳолда «банк — мижоз учун» деган гап ёлғон бўлиб қолади.

Мурод БОБОҚУЛОВ.

ТАЪЛИМ

НЕГА «ВАЗИР ЎҚИГАН», «ТАНИШИНИ ТОПГАН» МАКТАБЛАР ЗЎР БЎЛАВЕРАДИ?

Мактабларнинг таъмирланиши, жиҳозланиши билан боғлиқ тизимли муаммолар бўйича кўплаб эътирозлар билдирилмоқда. Таъмирланган мактаб маълум бир йиллардан сўнг яна таъмирга тушмоқда, ундан оғир аҳволда бўлган мактаблар эса яна таъмирланмасдан қолаётган ҳолатлар учрамоқда. Бу жамоатчилик, оналар, қолаверса, ўқитувчиларнинг ҳам ҳақли эътирозларига сабаб бўлмоқда.



Ушбу эътирозлардан келиб чиқиб, хулосам ва таклифим бор.

Инвестиция дастури асосида қурилиши ва таъмирланиши, моддий-техник базаси яхшиланиши режалаштирилаётган мактаблар дастлаб халқ депутатлари туман, сўнг вилоят Кенгашида муҳокама қилиниши керак. Умумий рўйхат шаклланишидан сўнг Олий Мажлис

Қонунчилик палатасига киритилган ҳолда, ишчи тартибда келишиш мақсадга мувофиқ. Шундан сўнг ушбу **рўйхат асосида инвестиция дастурлари шаффоф ҳолатда шакллантирилиши керак.** Жамоатчилик ҳам, депутатлар ҳам, оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳам бу ҳақда билсин. Шунда жамоатчилик назоратини ўрнатиш, шубҳали

саволлар ва ҳолатларга барҳам бериш имконига эга бўламиз.

Чунки халқ орасида «вазир ўқиган», «ҳоким айтган», «танишини топган» мактаблар зўр бўлаверади, чеккароқ мактаблар эътибордан қолаверади, деган саволомуз эътирозлар ҳам йўқ эмас. Бутун мамлакатда қайси мактабга қанча маблағ қачон ажратилишини бир-икки мутасаддининг ихтиёрига бериб қўйиш хато, деб ўйлайман.

Ўзи шундоғам бюджет имкониятлари чекланган, **ҳамма мактабни**

бирданига зўр ҳолатга келтириш имконсиз. Шундай экан, биринчи навбатда, энг зарур мактабларга пул ажратайлик. Бюджет пули амалдорники, қайсидир вазирликники эмас, у халқимизнинг энг муҳим эҳтиёжларига ишлатилиши зарур.

Барчани куттирмасдан, йиллар давомида умид қилдирмасдан, аниқ, манзилли, асосийси, шаффоф ишлаш вақти келди.

Фирдавс ШАРИПОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати.

БИЛАСИЗМИ?

Кимлар йиғимдан озод қилинган?

Автотранспорт воситаларини сотиб олиш ва (ёки) Ўзбекистон ҳудудига вақтинчалик олиб кириш учун йиғимни тўлашдан қуйидагилар:

— ишлаб чиқарувчи завод томонидан қўл билан бошқаришга мослаштирилган енгил автомобилни ва (ёки) мотоаравачани сотиб олувчи барча гуруҳлардаги ногиронлиги бўлган шахслар;

— яқин қариндошларидан ҳада шартномаси ёки мерос асосида автомобиллар ва мотоаравачалар олувчи фуқаролар озод қилинади.

ЭЪЛОН

Куватова Алия Абдухаим қизига «Ўзбектелефильм» давлат унитар корхонаси томонидан 2021 йил 31 декабрда бўлган муддатга берилган №0403 рақамли гувоҳнома йўқолганлиги сабабли **БЕКОР ҚИЛИНАДИ.**

Журналистика соҳасидаги фаолиятим сабабли дунёнинг кўп мамлакатларида бўлганман. Табиатимиз, шаҳарларимиз, уларнинг чиройли қиёфаси билан қанча мақтансак ҳам, ҳеч ким бунни манмаликка йўймайди.

«ДИНИЙ ТАЪЛИМ» БОРАСИДАГИ ЎЙЛАР

Ватанимизда иморатларнинг яна бир туркуми борки, уларни барпо этиш ва безашда, асрлар мобайнида меъмор усталаримиз ва ҳунармандларимиз иқтидорлари, кўз нурлари билан бирга Яратувчининг қудратига, илмга, камолот ҳамда гўзалликка қасида яратиб келмоқдалар. Булар – Ўзбекистон масжидлари ва мадрасаларидир. Дунёнинг ҳеч бир гўшасида бизникига ўхшаши-ни топа олмайсиз.

Бошқа кўп ўзгаришлар қаторида яна бир нарсани қайд қилиш мумкинки. Аллоҳга шукр, намозхонлар кўпайди. Ҳамонки улар кўпайган экан, гуноҳ иш қилишдан, фитнадан, беодобликдан тийиладиганларнинг сони ҳам кўпайди, деб умид қилсак бўларди. Аммо воқеликда ташқи қиёфасидан ҳақиқий мусулмондек кўринган баъзи дўстларимизнинг бозорларда ёлғон гапириб молини ўтказётганида бир туки ҳам қимир этмагани, масжидга кириб ибодатдаги биродарининг

пулини ёки қўл телефони ўғирлаганида – гап ҳар доим ҳам ташқи кўринишда эмаслигига амин бўламиз. Ҳақиқий мусулмон – ўқиганига амал қилади, мусулмонлик сувратини энг аввал сийратида акс эттиради. Биз ота-боболаримиз одоби-ахлоқини ўзимизда мужассам этишимиз керак.

Таассуф билан юртдошларимизнинг эътиборларини Azon.uz сайти 4 июнда эълон қилган «Устоз Мубашшир Аҳмад диний таълим бўйича муфтийга мурожаат қилди» ва 7 июндаги мухбир Абдулазиз Муборакнинг «Боламини черковга бераман...» номли мақола-ларига қаратмоқчиман.

Биринчи мақоланинг сарлавҳасиёқ кибр ва беодобликдан дарак бериб турибди. Мубашшир Аҳмад «устоз» эмишда, муфтий ҳазратлари оддийгина муфтий, деб қўя қолинган. Уёғи бундан ҳам зўр. «Замон алломаси» даражасига даъвогар М.Аҳмаднинг Ўзбекистон мусулмонлари идораси раисига му-



рожаатида на «Бисмил-лаҳир Роҳманир Роҳийм» ва на «Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳи ва баракотуҳу» жумлалари бор. М.Аҳмад жаноблари Ўзбекистон мусулмонлари муфтийсига қандай мурожаат қилишни билмайдими?! Албатта, билади. Бу нарсалардан манманликнинг иси келмаяптими?!

Энди ҳар икки мақолада қизғин муҳокама қилинган «диний таълим» масаласига келсак. 1506 йилда теурийларнинг охириги вакили Ҳусайн Бойқаро вафот этди. Шу даврдан эътиборан Мовароуннахр ислом олами таназзулга юз тутта бошлади. Сабаблари эса маълум: ўша даврнинг жоҳил кимсалари

мадрасалардан дунёвий илмларни сиқиб чиқардилар, таълимга эътибор сусайди, миллат тақдири учун жавобгарлар айшу ишрат, кайфу сафога берилдилар. Ушбу аҳвол жадид боболаримиз даврига қадар давом этди.

1946 йилда марҳум Эшон Бобохон ҳазратлари ташаббуслари билан қайта фаолият бошлаган Мир Араб мадрасаси исломнинг «олтин даври» анъаналарини тиклади. Мадрасада диний ва дунёвий фанлар ўқитила бошланди. Урушдан кейинги даврнинг энг йирик уламолари, жумладан, собиқ шўро республикаларининг ҳозирги муфтийлари Мир Араб мадрасасида

таҳсил олганлар.

Энди давлат таълим муассасалари, яъни мактабларда диний таълим, хусусий диний таълим мавзуларига ўтсак. Болалар 5-6 ёшидан дунёвий таълимни қўйиб, ёппасига «мадраса»ларга қатнайдиغان баъзи мамлакатлардаги иқтисодий аҳволга енгил разм солишнинг ўзи айтиб турибдики, ёшларимиз энг аввал дунёвий таълимдан баҳраманд бўлишлари керак. Дастлабки диний билимларни эса одоб-ахлоқ қоидалари билан бирга, оилада бериш қонунчилик томонидан тақиқланмайди. Республикада 13 та ўрта ва олий диний таълим муассасаси ишлаб турибди. Барча вилоятларда Қуръон қироати курслари фаолият юритмоқда ва жорий йилдан уларнинг фаолияти кенгайди, иншааллоҳ.

«Боласини черковга бермоқчи» укамизнинг мақоласи фитнанинг айнаи уяси. Бизларга ота-боболаримиз «Бисмиллоҳни, Ассалому алайкум, Худога шукр»ни, ибодатни, қи-

зиққанларимизга арабий ёзувни уйда ўргатишган. Диншунослик, илоҳиётшуносликка қизиқувчилар ва – албатта иқтидори борлар учун – миллий диний таълим муассасалари ҳам, жаҳон жомеалари ҳам очик. Алоҳида, истисно ҳолатларни шиор қилиб олиб, энди чинакамига бағрига шамол тега бошлаган жамият ва давлат тинчлиги, осойишталигига сабаб бўладиган фитна гаплар таркатаётган, шунинг орқасидан нон еяётганлар унутмасликлари керакки, шу Ватан ҳаммамизники, унинг осойишталиги ва хавфсизлиги ҳамма томонидан кўз қорачиғидек муҳофаза этилиши керак. Арзон обрў топиш илинжида, кибр билан муаммо чиқаришга интилиш ҳеч кимга яхшилик келтирмаган. Энг муҳими – халқимизни чалғитиб қўймайлик. Аллоҳ ҳаммамизни тўғри йўлга бошласин.

Одил РАҲМАТОВ,
журналист.

СЎРОВНОМА

ЭРТА НИКОҲГА КИМЛАР САБАБЧИ БЎЛМОҚДА?

Эрта турмуш яхшими ёки ёмон? Бу борада жамиятимиз қоқ иккига бўлинган, десак янглишмаймиз. Қизларнинг вақти билан эрга тегиб, тенгини топиши кўпчилик ота-оналар учун айнаи муддао.

Қанча тез ўзидан кўпайишиб, тиниб-тинчиб кетса, шунча яхши. Ёшлигида болалари ёнига киради. Аммо масаланинг бошқа томони ҳам бор. Тинчиб кетмас-чи? Кўпинча шундай ҳам бўлади. Қиз ҳали ёш, турмуш икир-чирларини тушунмайди, кучга тўлмаган ва ҳоказо... Оқибат ажралишлар кўпайиши, етим болалар, айрим ҳолларда ногирон болалар сонининг ортишига олиб келади. Аммо тўй олдидан ҳеч ким бунақа нарсаларни ўйлаб ўтириш, хуллас, ёмон ният қилишни истамайди.

«Маҳалла ва оила»

илмий-тадқиқот институти эрта никоҳ ва эрта туғруқ сабабларини аниқлаш бўйича социологик тадқиқот ўтказди. Тадқиқот натижасида эрта никоҳ ва эрта туғруқ ҳолатлари энг кўп қайд этилаётган ҳудудлар сифатида Самарқанд вилоятининг бир йўла учта ҳудуди — Ургут ва Самарқанд туманлари, Самарқанд шаҳри топилган.

Натижаларга кўра, эрта никоҳнинг асосий сабабчиси сифатида келинларнинг 70 фоизи ота-она ва оила аъзоларини кўрсатган. 26 фоиз иштирокчи бунни севги-муҳаббат билан

изоҳлаган. 3,4 фоизи бу ҳомила билан боғлиқ бўлганини, 1,5 фоизи эса ёш эрга тегишига диний қарашлари сабаб бўлганини билдирган. Эрта турмуш қуриш оқибатида 38,2 фоиз ўсмир қизларнинг соғлиғи, 22,9 фоизида ота-онаси ва бошқа оила аъзолари билан муносабатлар ёмонлашган. 25,2 фоизи иқтисодий қийинчиликларга дуч келган. Шунингдек, 9 фоиз ҳолатда эрта турмуш келиннинг яқин дўстлари билан алоқалари ўзилишига олиб келган. **Оқибатда ўқишни давом эттириш, касб ўрганиш**

масаласи ҳам тўхтаб қолган.

Масаланинг давлат ва жамият учун ўта муҳим бўлган жиҳатларидан бири ҳам шу. Бизга мутахассислар керак. Врачлар, ҳамширалар, ўқитувчилар, маданият ходимлари, дизайнерлар, архитекторлар, журналистлар, адилбалар ва олималар керак. Қизларнинг ўз қобилиятларини тўла намоён қилишлари учун шароитлар зарур. Эрта турмуш ҳолатлари эса айнан шу жараёнга салбий таъсир кўрсатмоқда. Эртага ҳеч бир

касб эгаси бўлмаган фуқаро эса жамиятга фойдаси тегмайдиган, ортиқча юк бўлиб қоляпти. Оқибат оилавий зўравонликлар, жиноятлар, хотин-қизлар билан боғлиқ бошқа муаммолар ошиб бормоқда.

Демак, эрта турмушнинг фойдасидан кўра зарари кўпроқ экани шубҳасиз. Бу масалада қонунлар устуворлигини таъминлаш эса ҳуқуқтартибот ва маҳалла идоралари ходимларининг бирламчи вазифаларидан бўлмоғи лозим.

Улуғбек ИБОДИНОВ.

НЕГА ДОЛЛАРНИ «ҚЎЛДАН ОЛИШ»НИ ИСТАЙДИГАНЛАР КАМАЙМАЯПТИ?

Кейинги 4-5 йил ичида мамлакатимиз валюта сиёсати кескин ўзгарди. Албатта, ижобий тарафга. Буни ҳеч ким инкор қила олмас керак.



Банклардан бемалол нақд пул олиш, банк амалиётларини кассирга «шокалат» ташимасдан, фоизсиз амалга ошириш ва ҳатто узоқ йиллар орзу қилганимиз — хоҳлаганча валюта сотиб олиш ва сотиш имконияти вужудга келди. Валюта нима бўлибди, пулингиз бўлса, марҳамат, тилла ёмбиларни ҳам истаганча олишингиз мумкин. Йўлингизни ҳеч ким тўсмайди.

Шунга қарамай, ҳамон кўчадаги валюта «қора бозори» бар-тараф этилгани йўқ. Долларни «қўлдан

олиш»ни истайдиганлар камаймаяпти. Шахсан ўзим бу ватандошларимизни тўшунмайман. Ҳозирда хоҳлаган банк филиалида валютани хавфсиз, кўчадан кўра манфаатлироқ сотиш ҳам, сотиб олиш ҳам мумкин, аммо негадир фуқароларимизда ҳамон банкларга тўла ишонч шаклланмади.

Майли, бу бошқа масала. Давлат божхона қўмитасининг маълумотида кўра, куни кеча «Тошкент-АЭРО» ихтисослаштирилган божхона комплекси ходимлари республикамиз ҳу-

дудига ҳаво йўллари орқали қалбаки валюталарни олиб киришга бўлган уринишларнинг олдини олишган. Пойтахт аэропортида «Истамбул — Олма-ота — Тошкент» йўналиши бўйича ўқиб келган йўловчилардан бири божхона назоратидан «яшил йўлак» орқали ҳаракатланаётиб, божхона ходимларининг диққатини тортган. Шундан сўнг, ушбу шахснинг юклари белгиланган тартибда божхона кўригидан ўтказилганида, багаждаги сочиқлар орасида 5000 АҚШ

доллари миқдоридаги нақд хорижий валюта борлиги аниқланган. Мазкур валюталарнинг ҳақиқийлиги махсус қурилмалар асосида текширилганда, бир қарашда ҳақиқийдек кўринган купюралар қалбаки бўлиб чиқди. Буни уларнинг аксаридеги серия рақамлари бир хиллиги ҳам тасдиқлаган.

Махсус амалиёт халқаро аэропорт автотурагароҳида ва Яшнобод туманида давом эттирилиб, мазкур қалбаки валюталарни қабул қилиб, эгасига етказиши лозим бўлган шахслар кетма-кет қўлга олинган. Етказувчилардан бирининг бошқарувидаги «Lasetti» русумидаги автотранспорт воситаси кўздан кечирилганида, олд йўловчи ўриндиғи остида сохта 5000 АҚШ доллари борлиги аниқланган. Тошкентнинг Юнусобод туманида давом эттирилган тезкор

тадбирда эса мазкур қалбаки валюталарнинг буюртмачиси уларни қабул қилиб олаётган вақтда фош қилинган.

Хўш, бу «пуллар» тўхтатиб қолинмаганида нима бўларди? Албатта, уларни банклар орқали айлантиришнинг имкони йўқ. Дарров билиниб қолади. Сохта валюта «долларфуришлар» кўмағида аста истемолга киритиб юборилади. Қайсидир бечора пешона тери эвазига топган сўмларини билмасдан сохта долларга алмаштириб, қаттиқ куярди. Бундан ташқари, сохта пуллар мамлакатимиз иқтисодий тизимига ҳам жиддий зарар етказган бўлар эди.

Шунинг учун пулларни банклар орқали алмаштириш айнан тўғри йўлдир. Бунда харидор ҳар қандай кутилмаган хавфлардан ҳимояланади.

**Комрон
ТУРҒУНОВ.**

РАИС СЎЗ СЎРАЙДИ

«АВАРИЯ» ҲОЛАТИДАГИ БИНО ИШГА ҲАМ ТАЪСИР КЎРСАТАР ЭКАН...»

Маҳалла иши кўпчилик билан битади. Битта раис ёки ўринбосарлар билан буни уддалаб бўлмайди. Бунда барчанинг фаоллиги, дахлдорлик ҳиссини тўйиб яшаши муҳим аҳамиятга эга. Айни жиҳатдан йиғинимиз одамлари барча масалаларда ҳамфикр, ҳаммаслак. Ҳоҳ у тўй-томоша, ҳоҳ у маърака, маросим ёки бирорта муаммо бўлсин, биргаликда ечим топамиз.

Муаммолар борми? Муаммосиз ҳудуднинг ўзи бўлмас керак. Бизда ҳам шу вақтгача болалар боғчаси, маҳалла идораси, мактаб ва тиббиёт пункти бўйича масалалар бор эди. Очиғи, қарийб уч минг нафар аҳоли истиқомат қиладиган ҳудудда бирорта мактабгача таълим муассасасининг йўқлиги дилимизни хира

қилади. Ёки бўлмаса, йиғин биносининг «авария» ҳолатида экани қайсидир маънода ишимизга ҳам таъсир кўрсатади.

Ечим қандай бўлади? Юқоридаги масалалар, ростки, бизни анча қийнаб келарди. Мана, яқинда туман ҳокимининг шахсан ўзи ташаббус кўрсатиб, ҳудудда ободонлаштириш ишларига

қўл урилди. Бир ҳафта ичида маҳалла биноси, болалар боғчасини қуриш бошланди. Келгуси йилги дастурларга мактаб ва тиббий пунктни реконструкция қилиш режалаштирилган.

Яна бир гап — айни дамда ҳудудда ажралишлар мутлақо йўқ, деб айта оламан. Унинг олдини олишда нуронийларимизга

таянаман. Қайсики, оилада жанжал бўлса ёки келин кетиб қолса, дарҳол уларни йиғиб, ўша хонадонга борамиз. Маҳаллада ҳамма бир-бирини танийди. Нуронийларни кўриб, оила бошлиқлари ҳам муроса қилишга тушади. Келин уйга қайтгач ҳам бир ой давомида ҳар ҳафта хабар олиб тура-миз. Иш фаолиятимда

шуни англаб етдимки, ажралишларнинг олдини олишдаги асосий ечим — нуронийларнинг кўмағи экан. Бу масалада баъзан раиснинг ўзи ҳеч нарсага эриша олмаслиги кўриниб қоляпти.

Рисолат РАЖАБОВА,
Қорақўл туманидаги
«Мирзақалъа»
маҳалла фуқаролар
йиғини раиси.

Mahalla

Ижтимоий-сиёсий,
маънавий-маърифий газетаси

МУАССИС:

«Mahalla» nashriyot-matbaa uyi»
масъулияти чекланган жамияти

Бош директор
Бахтиёр АБДУСАТТОРОВ

Ўзбекистон
Республикаси
Президенти
Администрацияси
ҳузуридаги Ахборот
ва оммавий
коммуникациялар
агентлиги томонидан
2019 йил 24 сентябрда
0019 рақами билан
давлат рўйхатидан
ўтказилган.

Бош муҳаррир
Санжар ИСМАТОВ

Нашр навбатчиси: Р. Юсупов

Навбатчи: У. Ибодинов

Саҳифаловчи: И. Болтаев

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Мустақиллик
шоҳкўчаси, 59-уй. Индекс: 100192

Телефонлар:

Қабулхона: 71 233-39-89,

Котибият: 71 237-56-80,

Факс: 71 233-10-73.

Баҳоси келишилган нархда.

Газета
таҳририят
компьютер
марказида
саҳифаланди ва
офсет усулида
босилди.

Нашр кўрсаткичи: 148

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Босмахона манзили: Тошкент шаҳри,
Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Формати — А-3, 6 босма табоқ, 8500 нусхада чоп этилди. Буюртма Г-618 1 2 3 4 5 6